

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้สืบค้น รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มานำเสนอดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม

- 1.1 แนวคิดและทฤษฎีของการปรึกษากลุ่ม (Group Counseling Theories)
- 1.2 แนวคิดและทฤษฎีของการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Approach in Counseling and Psychotherapy)
- 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

- 2.1 ความหมายของจิตสาธารณะ
- 2.2 แนวคิดและองค์ประกอบของจิตสาธารณะ
- 2.3 การวัดจิตสาธารณะ
- 2.4 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม

1.1 แนวคิดและทฤษฎีของการให้คำปรึกษา

ความหมายของกระบวนการกลุ่ม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

Beach (1965 อ้างถึงใน ภนิดา ภูโตนา, 2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการศึกษาอย่างมีระบบขั้นตอนและด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ โดยมีการประมวลความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มในกลุ่มคนเพื่อความเข้าใจเรื่องพลังและพฤติกรรมของกลุ่มที่มีการอาศัยองค์ความรู้และศาสตร์แขนงต่างๆ จากสาขาจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา วัฒนธรรม รัฐศาสตร์และบางส่วนจากสาขาเศรษฐศาสตร์

Cartwright and Zander (1968 อ้างในกาญจน ไชยพันธุ์, 2549) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1) กระบวนการกลุ่ม หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่กลุ่มควรจัดให้มีและควรดำเนินการด้วยอุดมการณ์ จะเป็นเรื่องความเป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิก คุณค่าและประโยชน์ที่สมาชิกและสังคมควรได้รับ ซึ่งการรวมกลุ่มจะ

ส่งผลดีต่อสมาชิก นับว่าเป็นการรวมกลุ่มในอุดมคติที่สมาชิกทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการกำหนดการ เป็นผู้นำเป็นผู้ตาม ทุกคนสามารถใช้สติปัญญาและความสามารถที่ตนมีได้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2) กระบวนการกลุ่ม หมายถึง ชุดเทคนิค เช่น การเล่นบทบาท (Role Playing) การสังเกต (Observation) การส่งผลย้อนกลับของกระบวนการกลุ่ม (Feedback of Group Process) และการตัดสินใจของกลุ่ม (Group Decision) ซึ่งเทคนิคต่างๆเหล่านี้ถูกนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางสำหรับการอบรมและปรับปรุงทักษะต่างๆของบุคคล

3) กระบวนการกลุ่ม หมายถึง แหล่งที่ใช้เสาะแสวงหา เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มต่างๆ

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บกพร่อง เป็นปัญหา สมควรได้รับการแก้ไขโดยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น จากการสัมผัสด้วยการปฏิบัติจนเกิดการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม คือ การที่บุคคลมารวมตัวกันเพื่อเรียนรู้และศึกษาประสบการณ์ของกลุ่ม ศึกษาพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตาม ความคิด ฝึกทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

จากความหมายของกระบวนการกลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า การที่บุคคลได้มารวมกลุ่มกัน ซึ่งมีการใช้เทคนิคหรือกิจกรรมต่างๆเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้นสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงตนเองและกลุ่มเพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มดังนี้

- 1) เปิดโอกาสให้สำรวจตนเองตลอดจนสร้างความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น
- 2) ให้เข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง
- 3) ให้ได้ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา
- 4) ให้บุคคลได้รู้จักนำความรู้และทักษะต่างๆไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาการทำงานของตนต่อไป

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2542) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง
- 2) เพื่อสร้างความเข้าใจในผู้อื่น
- 3) เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันของสมาชิก

จากจุดมุ่งหมายที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลที่มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น รวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม บุคลิกลักษณะ ความคิดเห็นเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข

ลักษณะของกระบวนการกลุ่ม

ลักษณะของกระบวนการกลุ่มตามที่ทองอินทร์ วงศ์โสธร ประดิษฐ์ อูปรมย์ และประมวญ บุญยโหดระ (2534) ได้เสนอไว้ดังนี้

- 1) มีการวางระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องรู้ว่าเป้าหมายของกลุ่มคืออะไร และกิจกรรมนั้นจะสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้ด้วยกระบวนการใด
- 2) ยอมรับความเป็นผู้นำของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มเข้าสู่ระบบกระบวนการที่วางไว้
- 3) สมาชิกทุกคนเคารพในความคิดเห็นของคนอื่นๆ การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อกิจกรรมสิ้นสุดจึงค่อยสรุปหรือประมวลความคิดเห็นนั้นๆให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 4) สมาชิกจะต้องเข้าใจในบทบาทของตนเอง และพยายามแสดงออกเพื่อให้มีส่วนร่วมในกลุ่มไม่ว่าจะเป็นทางความคิด การให้ข้อเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง
- 5) สมาชิกจะต้องเปิดเผยตนเอง การปิดบังความคิด หรือพฤติกรรมซ่อนเร้นจะไม่ช่วยให้ตนเองได้พัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรม และจะไม่ช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย
- 6) สมาชิกยอมรับความแตกต่างของบุคคลและให้ใช้ความแตกต่างนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มในแง่การเสริมสร้างมิใช่ทำลาย
- 7) การสื่อสารภายในกลุ่มให้เป็นอย่างดี เพราะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยทำให้ลดความขัดแย้งลงได้
- 8) การเรียนรู้จิตวิทยาของคนและกลุ่ม จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มสัมพันธ์เป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

จากลักษณะของกระบวนการกลุ่มที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน สมาชิกทุกคนต้องเคารพในความแตกต่างและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สมาชิกจะต้องตระหนักรู้และมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เปิดเผยตนเอง มีความจริงแท้ และการสื่อสารภายในกลุ่มจะต้องมีประสิทธิภาพเพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างถูกต้องและชัดเจน

วิธีการการจัดกระบวนการกลุ่ม

ดวงมณี จงรักษ์ (2555) ได้กล่าวถึงการดำเนินกลุ่มในแต่ละครั้งจะมี 3 ช่วง คือช่วงระยะต้น ช่วงระยะกลางและช่วงระยะยุติ ผู้นำกลุ่มจะต้องวางแผนดำเนินงานด้วยเช่นกันดังนี้

- 1) ช่วงระยะต้น การวางแผนในช่วงนี้ผู้นำกลุ่มต้องคำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการแนะนำสมาชิกสำหรับกลุ่มที่เพิ่งเริ่มพบกันครั้งแรก ในระยะต้นของกลุ่มที่เคยพบกันแล้ว ผู้นำกลุ่มควรใช้เวลา 2-3 นาทีแรกประเมินความสนใจ ระดับความไม่รู้สึกรู้สีกออด และความรูสึกตั้งใจเข้ากลุ่มของสมาชิก
- 2) ช่วงระยะกลาง การวางแผนในช่วงระยะกลางซึ่งเป็นช่วงที่มีความกระฉับกระเฉง จะมีลักษณะหลากหลาย การวางแผนในช่วงนี้ต้องพิจารณาเป้าประสงค์ของกลุ่ม บุคลิกภาพและความ

ต้องการของสมาชิก ระดับความรู้สึกไว้วางใจ ความสนใจและความตั้งใจเปลี่ยนแปลง หลังจากวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไรในช่วงนี้ ผู้นำกลุ่มสามารถปรับแผนได้ตามสถานการณ์ และควรตระหนักว่าแผนที่เคยประสบความสำเร็จกับการดำเนินกลุ่มที่ผ่านมาแล้ว อาจใช้ไม่ได้ผลดีกับกลุ่มปัจจุบัน

3) ช่วงระยะตอนท้ายหรือช่วงยุติกลุ่ม ปกติแล้วในการดำเนินกลุ่มครั้งแรกและครั้งสุดท้าย ผู้นำกลุ่มต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการวางแผนยุติกลุ่ม ผู้นำกลุ่มบางคนยุติกลุ่มโดยพึ่งเวลา กลุ่มยุติเมื่อหมดเวลา สิ่งนี้เป็นข้อผิดพลาดที่พบโดยทั่วไป ผู้นำควรใช้เวลา 5-10 นาทีเพื่อสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม อาจปิดกลุ่มโดยใช้แบบฝึกหัด ในกลุ่มสนับสนุนให้กำลังใจ กลุ่มให้การปรึกษาหรือบำบัด สมาชิกมักมีการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึก ผู้นำอาจใช้เวลามากเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่สมาชิกได้พูดคุยกัน ตรวจสอบเรื่องราวที่ค้างค้างในใจสมาชิก และส่งเสริมให้สมาชิกแสดงปฏิกิริยาก่อนที่กลุ่มจะยุติลง

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2540) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ ผู้นำกลุ่มต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของสมาชิก เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา หน้าที่การงาน เป็นต้น จากนั้นกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตที่สมาชิกจะได้รับจากการเข้ากลุ่ม เช่น ให้เกิดความคุ้นเคย ให้รู้จักกัน สมาชิกรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง จากนั้นจึงค่อยกำหนดเนื้อหา รูปแบบและวิธีการในการสื่อสารให้กับสมาชิก

2) ขั้นดำเนินกิจกรรม เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการสอน คือ มีการนำเข้าสู่กิจกรรม ด้วยการสร้างสิ่งที่น่าสนใจ สิ่งกระตุ้น ให้สมาชิกมีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างบรรยากาศให้มีความพร้อมแล้วผู้นำกลุ่มจึงค่อยถ่ายทอดโดยมีสมาชิกเป็นผู้คิดผู้ทำตามรูปแบบที่ได้วางไว้ แล้วจึงให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และให้มีการอภิปรายร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสรุปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

3) ขั้นประเมิน หลังจากเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมแล้ว ผู้นำกลุ่มต้องทำการประเมินผลว่าเป็นไปตามที่ได้วางไว้หรือไม่ โดยอาจจะใช้วิธีการประเมินผลรูปแบบต่างๆ เช่น การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นต้น

จากกระบวนการจัดกระบวนการกลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินกิจกรรมและขั้นสรุป โดยมีการกำหนดเป้าหมายและดำเนินการให้บรรลุผล พร้อมทั้งมีการประเมินผล

เทคนิคของกระบวนการกลุ่ม

ดวงมณี จงรักษ์ (2555) ได้เสนอเทคนิคในการจัดกระบวนการกลุ่มประเภทต่างๆออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดพฤติกรรมกรรมการแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ (Attending behavior) หมวดการเจาะจง (Focusing) หมวดลำดับการฟังพื้นฐาน (Basic Listening sequence) และหมวดทักษะการมีอิทธิพล (Influencing Skills) ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดดังนี้

1) หมวดพฤติกรรมกรรมการแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ ประกอบด้วยทักษะการฟังและการสังเกต พฤติกรรมการแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ช่วยให้ผู้นำกลุ่มสังเกตเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิก นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานให้ผู้นำกลุ่มในช่วงที่รู้สึกสับสนและกำลังอยู่ในห้วงของความคิดว่าจะจัดการ

กับกลุ่มต่อไปอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อผู้นำกลุ่มเกิดความสงสัยว่าจะจัดการกับกลุ่มต่อไปอย่างไร ให้ฟังทักษะการฟังและการสังเกต การเอาใจใส่เป็นพื้นฐานของการตั้งเรื่องราวของสมาชิกออกมาเปิดเผย และการสังเกตสมาชิกตลอดในช่วงของกระบวนการกลุ่มเป็นพื้นฐานช่วยให้สมาชิกเล่าเรื่องราวอีกครั้งและค้นพบวิธีใหม่ต่อการคิด รู้สึกและแสดงพฤติกรรม

2) หมวดการเน้นเจาะจง (Focusing) ประกอบด้วยทักษะการเจาะจง การติดตามและการนำ (Pacing and Leading) และการเชื่อมโยงเรื่องราว (Linking) ซึ่งทักษะการเจาะจง หมายถึง การที่ผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกเลือกดึงความสนใจเฉพาะไปยังประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสมาชิกรายบุคคล สมาชิกโดยรวมหรือสมาชิกกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังครอบคลุมการให้ความสนใจเจาะจงกับปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ระหว่างสมาชิก หรือระหว่างกลุ่มย่อย การเจาะจงควรให้ความสำคัญกับกลุ่มมากกว่ารายบุคคล ซึ่งหมายความว่าในการเจาะจงกลุ่มนั้น ผู้นำควรหมั่นเวียนการดึงความสนใจเฉพาะไปยังสมาชิกจนครบทุกคน

3) หมวดลำดับการฟังพื้นฐาน การดึงเอาเรื่องราวออกมา (Drawing out the Story) ลำดับการฟังพื้นฐานประกอบด้วยชุดของทักษะย่อย 5 ทักษะ ได้แก่ คำถามเปิด-คำถามปิด การส่งเสริมการพูด การทบทวนคำพูด การสะท้อนความรู้สึก และการสรุป ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่ใช้ในการให้คำปรึกษาและจิตบำบัดรายบุคคล เมื่อนำมาใช้กับงานกลุ่มอาจจะมีลักษณะแตกต่างกันเล็กน้อยตามบริบทของกลุ่ม

4) หมวดทักษะการมีอิทธิพล (Influencing Skills) ทักษะที่จัดอยู่ในหมวดนี้ ได้แก่ การให้ความหมายใหม่ (Reframing) หรือการแปลความ การเปิดเผยตนเอง การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ การกำหนดโครงสร้าง การตั้งและสะท้อนความหมาย ซึ่งการให้ความหมายใหม่หรือการแปลความ เป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มคือช่วยให้สมาชิกมองเห็นเหตุการณ์ สิ่งที่ทำทนายในชีวิต ความกังวลใจ และปัญหาในรูปแบบใหม่ การให้ความหมายใหม่หมายถึง การมองเหตุการณ์ด้วยมุมมองใหม่ซึ่งสามารถเกิดได้หลายวิธี การให้ความหมายใหม่เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มมีพฤติกรรมข้อใดข้อหนึ่ง เช่น เล่าเรื่องของตนเองจากมุมมองใหม่ที่มีลักษณะบวกเพิ่มมากขึ้น เปลี่ยนจากการมองตนเองว่าผิดไปสู่ความมีสมดุลมากขึ้น ค้นพบความหมายใหม่ของเหตุการณ์ มองปัญหาได้อย่างถูกต้องจากแง่มุมของผู้อื่น เป็นต้น

สรุป ผู้นำกลุ่มต้องอาศัยทักษะทำให้งานกลุ่มบรรลุเป้าหมาย ทักษะต่างๆแบ่งได้เป็นหมวดคือ หมวดพฤติกรรมแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ ประกอบด้วยทักษะการฟังและการสังเกต หมวดการเจาะจงประกอบด้วยทักษะการเจาะจง การติดตามและการนำ การเชื่อมโยง หมวดลำดับการฟังพื้นฐานประกอบด้วยทักษะการตั้งคำถามเปิด คำถามปิด การส่งเสริมการพูด การทบทวนคำพูด การสะท้อนความรู้สึกและการสรุป หมวดทักษะการมีอิทธิพลประกอบด้วยทักษะการให้ความหมายใหม่หรือการแปลความหมาย การตั้งและการสะท้อนความหมาย

ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มคือจำนวนสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตลอดจนการสื่อสารระหว่างสมาชิก ซึ่งมีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้ ดังนี้ (วิลเลอร์ ปัญญา, 2548)

Mavin Shaw (1976) ได้กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คนเป็นอย่างมาก แต่มีความคิดเห็นว่าความร่วมมือในการทำงานของสมาชิก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มมีความสำคัญต่อกลุ่มมากกว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่ม

Ottaway (1973 อ้างถึงใน ตริกา รัตนะวัน, 2543) กล่าวว่า กลุ่มควรมีอย่างมากสุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านี้ก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำกลุ่มนั้นลดน้อยลง เนื่องจากความไม่ทั่วถึงกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และถ้าหากกลุ่มมีขนาดเล็กจะทำให้สมาชิกสามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง

ตริกา รัตนะวัน (2543) ได้เสนอความเห็นในเรื่องขนาดของกลุ่มว่า ควรประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มประมาณ 5-15 คน จึงจะมีความเหมาะสมในการทำกิจกรรมและทำให้การเข้ากลุ่มมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัชร ทรัพย์มี (2550) กล่าวว่า การทำกลุ่มควรมีสมาชิกประมาณ 6-8 คน แต่ถ้าเป็นกลุ่มของเด็กเล็กควรมีจำนวนสมาชิกที่น้อยกว่านี้ เนื่องจากการมีสมาชิกกลุ่มมากเกินไปจะทำให้ผู้รับการศึกษาไม่มีโอกาสสำรวจปัญหาของตนเองได้อย่างแท้จริง และผู้ให้การศึกษา也不能สังเกตพฤติกรรมและให้การปรึกษาแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง

จากที่กล่าวถึงขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการจัดกระบวนการกลุ่มข้างต้นนั้น สรุปได้ว่าขนาดของกลุ่มควรมีสมาชิกประมาณ 5-15 คน เพราะจะทำให้สังเกตพฤติกรรมได้ และสมาชิกมีโอกาสแสดงออกได้อย่างทั่วถึง ทำให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ได้

เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

Patterson (1973 อ้างถึงใน กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549) ได้กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง กล่าวโดยสรุปได้ว่าเวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม ควรมีเวลาเข้ากลุ่มครั้งละประมาณ 50-60 นาที เป็นเวลา 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวนอย่างน้อย 8 ครั้ง หรือมากกว่าเพราะหากน้อยกว่าอาจจะยังไม่ทำให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลง

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวถึงบทบาทของสมาชิกกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกของกลุ่มควรเคารพและให้เกียรติสมาชิกคนอื่นๆ เพราะในกระบวนการกลุ่ม เชื่อว่าทุกคนมีศักดิ์ศรี คุณค่า และความสามารถ บางสิ่งบางอย่างที่เขามีในตัวเขาอาจเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม รวมทั้งความสามารถ ความรอบรู้ ทำให้กลุ่มได้ประโยชน์จากสมาชิก
2. ต้องยอมรับการดำเนินภายในกลุ่ม การที่สมาชิกได้ร่วมกันทำงานแสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถและแสดงประสบการณ์ต่างๆ จะช่วยให้บุคคลปลอดภัยในการทำงาน ดังนั้นการทำงานกลุ่มจะช่วยให้ทุกคนได้รับความรู้สึกที่สนองความต้องการของเขา ดังนั้นสมาชิกต้องยอมรับเขาและการดำเนินงานของเขาในกลุ่มด้วย

3. การเข้าใจบทบาทของตนเอง การเข้าใจบทบาทของตนเองมีความสำคัญ ทุกคนในกลุ่มจะมีบทบาทของตนเอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อกระบวนการกลุ่ม ถ้าทุกคนเข้าใจบทบาทของตนเองดี ย่อมทำให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี

4. สมาชิกทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมภายในกลุ่ม ดังนั้นความรับผิดชอบของสมาชิกจึงเป็นหัวใจสำคัญต่อกระบวนการกลุ่ม ทำให้กิจกรรมภายในกลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมาย รวมทั้งผู้นำกลุ่มต้องช่วยให้สมาชิกได้ทำกิจกรรม ไม่ชมเชยแต่ส่งเสริมความเป็นกันเองในกลุ่ม

5. สมาชิกของกลุ่มต้องให้การยอมรับ รับฟัง และซาบซึ้งต่อการที่สมาชิกคนอื่นๆ ที่ให้การช่วยเหลือกับกลุ่ม

6. สมาชิกที่ช่วยเหลือกลุ่ม ควรได้รับการชมเชยจากผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกคนอื่นๆ ถ้าหากงานดำเนินไปด้วยดี ดังนั้นควรมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของสมาชิก

7. สมาชิกความปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่ม สมาชิกที่มีสิ่งเหมือนกันมาก ทำให้กลุ่มมีความมั่นคง แต่ทักษะที่แตกต่างมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มในด้านต่างๆ แต่สิ่งที่สมาชิกควรปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่ม คือ ด้านความคิด ด้านอารมณ์ ด้านสังคม เป็นต้น

8. สมาชิกความเข้าร่วมกิจกรรมอยู่บ่อยครั้ง การร่วมกิจกรรมของสมาชิกจะช่วยให้คุณได้มีโอกาสมากขึ้น ได้รับประสบการณ์ที่มีประโยชน์ต่อตนเอง

9. ควรให้ความสนใจต่อปัญหาและกระบวนการในกลุ่ม การให้ความสนใจปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาให้สำเร็จเป็นความสำคัญของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นสมาชิกทุกคนควรให้ความสนใจและช่วยกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

10. ควรนำจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้กับกลุ่ม จิตวิทยาการเรียนรู้ ที่จะนำมาใช้กับกลุ่มหรือกับสมาชิกของกลุ่ม เช่นการใช้แรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม แรงจูงใจ ได้แก่ การใช้คำพูดท่าทาง หรือสิ่งของในทำนองเดียวกับแรงเสริมหรือการเสริมแรงควรให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยให้กลุ่มดำเนินไปจนบรรลุเป้าหมาย

1.2 แนวคิดและทฤษฎีของการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Approach in Counseling and Psychotherapy)

การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1950-ค.ศ. 1960 ทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญกับปัจจุบันและพฤติกรรมที่สังเกตเห็นและวัดได้ มีบุคคลหลายท่านที่มีส่วนต่อการพัฒนาทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมในหลายรูปแบบ สำหรับสกินเนอร์ (Skinner) ฮาร์โลว์ (Harlow) และพาฟลอฟ (Pavlov) ได้นำหลักการของพฤติกรรมศาสตร์มาปรับพฤติกรรมของสัตว์ แต่หลักการได้ถูกนำมาใช้ในการบำบัดและการให้การปรึกษา ซึ่งบุคคลที่ก่อตั้งทฤษฎีนี้คือ B.F. Skinner (ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

ในวัยเด็กสกินเนอร์ (Skinner) มีความสนใจเรื่องจักรกล ในวัยผู้ใหญ่เขามีความสนใจในการออกแบบเครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์ชิ้นหนึ่งของเขาคือ กล่องสกินเนอร์ (Skinner Box) เพื่อศึกษาผลของการใช้ตารางการเสริมแรงกับพฤติกรรมของสัตว์และเขาแสดงความสนใจในพฤติกรรมมนุษย์ด้วย

การศึกษาจิตวิทยาและได้รับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ.1931 เขาตั้งทฤษฎีพฤติกรรมที่ปฏิเสธความเชื่อว่ามีมนุษย์เป็นผู้ที่มีอิสระในการกำหนดโชคชะตาของตน เขาเชื่อว่าพฤติกรรมและบุคลิกภาพถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่วัดได้ สกินเนอร์ (Skinner) แสดงให้เห็นว่า นักจิตวิทยาควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น พันธุกรรมและประวัติส่วนบุคคลมีส่วนรับผิดชอบต่อพฤติกรรมปัจจุบันบางส่วนเท่านั้น (ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

มนุษย์เป็นผู้สร้างและเป็นผลผลิตของสิ่งแวดล้อมที่ตนสร้างขึ้น กลุ่มพฤติกรรมแบบอนุรักษนิยมมองมนุษย์บนพื้นฐานของอิทธิพลจากสิ่งเร้า เพราะยึดกรอบความคิดสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (Stimulus-Response) กล่าวคือมนุษย์มีธรรมชาติที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม การตอบสนองหมายถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดง ส่วนสิ่งเร้าหมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เป็นสาเหตุให้แสดงพฤติกรรมหรืออีกนัยหนึ่ง สิ่งเร้าต่างๆ จัดว่าเป็นสิ่งแวดล้อม สำหรับกลุ่มพฤติกรรมแบบการรู้จักไม่เห็นด้วยที่มนุษย์ต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกกระทำ กลุ่มนี้มองว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะตอบโต้กับสิ่งแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มนุษย์และสิ่งแวดล้อมต่างกระทำซึ่งกันและกันหรือมีอิทธิพลต่อกัน ธรรมชาติของมนุษย์ที่นักพฤติกรรมกลุ่มต่างๆ มีความเห็นตรงกันมีดังนี้ (Rimm & Cunningham, 1985 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

1. เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม สิ่งที่จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนและควรให้ความสำคัญคือพฤติกรรมภายนอก
2. ธรรมชาติมนุษย์ที่ควรเน้นคือ ปัจจุบันที่นี้ ขณะนี้
3. ทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม พฤติกรรมไม่มีส่วนใดที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
4. บุคลิกภาพของมนุษย์ไม่ได้ประกอบด้วยลักษณะนิสัย ซึ่งจะแสดงออกเหมือนกันในทุกสถานการณ์

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

พัฒนาการของบุคลิกภาพตามหลักการวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning) และการเรียนรู้ทางสังคม แจกแจงได้ดังต่อไปนี้ (Lundin, 1977 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

1. ตัวแปรทางสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรม และพฤติกรรมก็สามารถทำนายและควบคุมได้หากสามารถกำหนดตัวแปรนั้น
2. พฤติกรรมแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือพฤติกรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม (Operant) และพฤติกรรมที่ถูกเร้าโดยสิ่งแวดล้อม (Respondent)

3.บุคลิกภาพพัฒนาจากการได้รับตัวเสริมแรงที่มีทั้งตัวเสริมแรงปฐมภูมิ เช่นอาหาร น้ำ อากาศ และตัวเสริมแรงทุติยภูมิ เช่นเงิน การได้รับการยอมรับ และอื่นๆ การเสริมแรงทางลบจะเพิ่มความเข้มแข็งให้กับพฤติกรรมเมื่อสิ่งที่ไม่พึงพอใจถูกนำออกไป

4.พฤติกรรมสามารถทำให้แผ่วลงหรือหยุดแสดงได้ เรียกว่า การลดภาวะ (Extinction) โดยระงับการเสริมแรง

5.บุคลิกภาพพัฒนาจากกระบวนการเรียนรู้ การสรุปความเหมือน (Generalization) และการแยกความแตกต่าง (Discrimination)

6.การเลียนแบบมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ พฤติกรรมหลายอย่างเกิดจากการเลียนแบบผู้อื่น และได้รับการเสริมแรงเมื่อพฤติกรรมนั้นมีความใกล้เคียงกับตัวแบบมาก

7.บุคลิกภาพที่เกิดขึ้นจากการเสริมแรง ดำรงอยู่ได้ เพราะได้รับตัวเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ และอย่างไม่แน่นอน

แนวคิดที่สำคัญ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดของการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ปรีชา วิหคโต (2551) กล่าวว่า การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอก ดังนั้นพฤติกรรมใดที่สังเกตได้จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษา แต่ในกรณีที่เป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งไม่สามารถรู้ได้ว่าเขาคิดและรู้สึกอย่างไร ผู้ให้การปรึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในให้เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ อาจจะเป็นการกระทำ คำพูดหรือผลงาน

พิสมัย ยกน้อยวงษ์ (2551) ได้สรุปแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมว่า การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม จะยึดหลักพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้หลักการเรียนรู้เป็นวิธีการช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยจะเลือกใช้เทคนิคและกลวิธีที่เหมาะสมกับผู้รับการปรึกษาแต่ละคน

Mayer (1992 อ้างถึงใน สุมาลี ชัยเจริญ, 2551) กล่าวว่า แนวคิดการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยมได้ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 และรากฐานของหลักทฤษฎีนั้นมาจากการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการเรียนรู้ของสัตว์ในห้องทดลองที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้เงื่อนไขและการควบคุมสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น การทดลองของ Pavlov, Watson, Bandura และ Skinner

การวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning)

Skinner เป็นผู้คิดหลักการนี้ เขาเสนอว่า ความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงขึ้นอยู่กับผลที่ตามมา หลังจากแสดงพฤติกรรมนั้น Skinner นำความคิดนี้ไปใช้ในการปรับพฤติกรรมของนกพิราบ โดยการให้อาหารเป็นรางวัล จนกระทั่งนกพิราบเรียนรู้ที่จะจิกวงกลมสีแดง พฤติกรรมที่แสดงเพิ่มมากขึ้น เรียกว่าได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้แบบลงมือกระทำนี้พบได้ในชีวิตประจำวันเช่นกัน เช่นเด็กเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมเกร เพราะทุกครั้งที่แสดงการกระทำที่ไม่เหมาะสม พ่อแม่

จะให้ความสนใจ ความถี่ของพฤติกรรมเกรเพิ่มขึ้น เพราะได้รับรางวัลคือความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แม้จะเป็นการว่ากล่าวตักเตือนก็ตาม

การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

ผู้เสนอความคิดนี้คือ Albert Bandura เขาคิดว่าการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยังเกิดจากการสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น หรือการเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งมีทั้งการเรียนรู้จากตัวแบบที่ดีและไม่ดี การเรียนรู้จากตัวแบบค่อนข้างจะมีอิทธิพลกับบุคคล เพราะช่วยลดความรู้สึกกลัวต่องานที่ยาก และยังช่วยกระตุ้นให้มีความพยายามที่จะเลียนแบบให้สำเร็จ การทดลองของแบนดูราแสดงให้เห็นว่า เด็กที่สังเกตผู้ใหญ่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และมีแนวโน้มแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่ไม่มีตัวแบบแสดงให้เห็น การเรียนรู้จากตัวแบบอธิบายได้ค่อนข้างชัดเจนต่อพฤติกรรมความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งจะให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตจากภายนอก ซึ่งมีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งถ้าหากได้รับการเสริมแรงจะทำให้มีการแสดงพฤติกรรมนั้นถี่มากขึ้น

ธรรมชาติของการเสริมแรง (อะไรคือรางวัล)

การงดตัวเสริมแรงบางอย่างจะทำให้เกิดตัวกระตุ้น (Motivator) ผลักดันให้แสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะการงดตัวเสริมแรงปฐมภูมิ เช่นการงดอาหารทำให้เกิดตัวกระตุ้นคือความหิว ปกติรางวัลที่สำคัญสำหรับบุคคล คือการได้รับความสนใจจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเกือบทุกกิจกรรมเราต้องมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น การทำงาน การพูดคุย การดูโทรทัศน์ การออกกำลังกาย คนที่ได้รับความสนใจจากคนอื่นในระดับสูง จะมีแรงขับเพื่อตอบสนองความต้องการนี้ น้อยกว่าคนที่ได้รับความสนใจในระดับต่ำ ตัวอย่าง การศึกษาของ จีเวิตซ์และแบร์ (Gewirtz & Baer, 1958 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556) ซึ่งทดลองกับเด็ก 2 กลุ่ม กลุ่มแรกผู้ทดลองแสดงความไม่สนใจต่อเด็ก 20 นาที ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมเด็กกลุ่มนี้ตั้งใจต่อภาพมาก เมื่อผู้ทดลองเดินเข้าใกล้และพูดชมว่าพยายามได้ดี ส่วนกลุ่มที่ 2 ผู้ทดลองให้ความสนใจก่อนทำกิจกรรม พบว่าขณะทำกิจกรรมเด็กกลุ่มนี้มีความตั้งใจน้อยกว่าเด็กกลุ่มแรก

การไม่ได้รับความสนใจอาจส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้ได้รับความสนใจ แม้ว่าพฤติกรรมนั้นจะถูกลงโทษ ตัวอย่างเช่น เด็กนักเรียนบางคนที่ชอบแกล้งเพื่อน แม้จะถูกครูตำหนิหรือทำโทษ พฤติกรรมของเด็กจัดเป็นการแสวงหาความสนใจทางลบ (Negative Attention Searching) เพราะพฤติกรรมที่เด็กแสดงและความสนใจที่ได้รับเป็นไปในทางลบ เด็กที่แสวงหาความสนใจทางลบเกิดจากแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมได้รับความสนใจจากผู้อื่นไม่พอเพียง

อย่างไรก็ตาม การให้ความสนใจอาจจัดเป็นการลงโทษสำหรับคนที่ขี้อาย หรืออาหารอาจไม่ใช่รางวัลสำหรับคนที่กลัวอ้วนและอดอาหารอย่างรุนแรง (Anorexia) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ให้

การปรึกษาที่จะต้องทำความเข้าใจกับผู้รับการปรึกษา เพื่อกำหนดว่าอะไรคือตัวเสริมแรง หรืออะไรคือรางวัลสำหรับบุคคลนั้น

รางวัลมีความหมายได้ 2 อย่าง

Skinner มีแนวคิดที่ว่า หากมองหรือพิจารณาแนวคิดของผู้กระทำ ผู้กระทำจะเกิดการเรียนรู้ว่า การกระทำที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ผลของการกระทำนั้น ซึ่งเรียกการเรียนรู้แบบนี้ว่า การเรียนรู้เงื่อนไข ผลจากการกระทำ ส่วนเงื่อนไขผลจากการกระทำที่สำคัญมี 2 ประเภท ได้แก่ การเสริมแรงและการลงโทษ

การเสริมแรง (Reinforce) หมายถึง พฤติกรรมใดที่ทำแล้วได้รับผลจากการกระทำนั้น พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือเกิดขึ้นด้วยความถี่ที่สูงขึ้น เรียกผลจากการกระทำนั้นว่า การเสริมแรง ซึ่งการเสริมแรงทางบวก เรียกว่า Positive Reinforcement เช่น ให้คำชม ให้ ความสนใจ ให้ขนม และการระงับการเสริมแรงทางลบ เรียกว่า Negative Reinforcement เช่น การ ปิดเสียงวิทยุที่รบกวน การอ่านหนังสือ หยุดนินทา หยุดบ่น เป็นต้น

การลงโทษ (Punishment) หมายถึง พฤติกรรมใดที่ทำแล้วได้รับผลจากการกระทำหนึ่งแล้ว พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นลดลง หรือเกิดขึ้นด้วยความถี่ที่ต่ำลง เรียกผลจากการกระทำนั้นว่า การลงโทษ ซึ่งมี 2 แบบ ได้แก่

1. การลงโทษทางลบ เช่น ส่งกระแสไฟฟ้าช็อต ใช้ไม้ตี เรียกว่า Negative Punishment เป็นการให้สิ่งที่ไม่พึงพอใจ

2. การลงโทษทางบวก เช่น ไม่ให้ฟังวิทยุ งดดูทีวี งดเงินประจำสัปดาห์ เรียกว่า Positive Punishment เป็นการถอดถอนสิ่งที่พึงพอใจออกไป หรือ Response Cost หมายถึงการปรับเมื่อกระทำผิด เช่น หักเงิน ทำเงินชดใช้

ตารางการเสริมแรง (Schedules of Reinforcement)

การเรียนรู้ที่เร็วที่สุดเกิดขึ้นเมื่อได้รับการเสริมแรงทุกครั้ง การเสริมแรงบางครั้ง (Partial Reinforcement) ส่งผลให้บุคคลมีการเรียนรู้เช่นกัน การเสริมแรงบางครั้งจะทำให้เกิดการวางเงื่อนไขที่เข้มข้นกว่า กล่าวคือ พฤติกรรมที่เรียนรู้แล้วยากต่อการหยุดหรือเลิก เรียกว่า มีความต้านทานสูงต่อการลดภาวะ (Extinction) ในชีวิตปกติบุคคลมักได้รับการเสริมแรงเป็นบางครั้งทั้ง พฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมดังนั้น การที่พฤติกรรมไม่เหมาะสมยากต่อการลดภาวะ เป็น เพราะพฤติกรรมนั้นได้รับการเสริมแรงเป็นครั้งคราว ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีอาการงอแงอยากกินขนม ก่อนทานข้าว เด็กด่ารงพฤติกรรมแบบนี้เพราะเมื่อเด็กงอแงไปสักพัก พ่อแม่จะใจอ่อนยอมตามใจเด็ก นั่นคือพฤติกรรมงอแงได้รับการเสริมแรงเด็กได้ทานขนมสมใจ

เป้าหมายของการปรึกษา

เป้าหมายทั่วไปของการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมคือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง และเป็นที่ยอมรับปรารถนา โดยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีความสม่ำเสมอ สำหรับเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เป็นสิ่งที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้ให้การปรึกษา

กับผู้รับการปรึกษาแต่ละราย เป้าหมายที่กำหนดขึ้นนั้นต้องมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และดำเนินการตกลงร่วมกันเป็นสัญญา เพื่อชี้้นำการปรึกษาและการบำบัด

บทบาทและหน้าที่ของผู้ให้การปรึกษา

1. ผู้ให้การปรึกษามีหน้าที่ทำความเข้าใจปัญหาของผู้รับการปรึกษาอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะวางแผนเพื่อดำเนินการจัดการกับปัญหา
2. มีบทบาทสร้างแรงจูงใจแก่ผู้รับการปรึกษาให้เกิดความมั่นใจต่อการแก้ไขปัญหา
3. ร่วมมือกับผู้รับการปรึกษาในการวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนวางแผนและประเมินวิธีการจัดการกับพฤติกรรม
4. ช่วยผู้รับการปรึกษาละลายพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ และเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
5. มีหน้าที่แสวงหาประสบการณ์และเพิ่มเติมความรู้ต่อการปรับพฤติกรรม และทำหน้าที่เป็นผู้ให้การเสริมแรงพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษา ตลอดจนเป็นผู้แนะนำเพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนแปลง
6. เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประยุกต์เทคนิคต่างๆ ของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา
7. แสดงบทบาทเป็นต้นแบบแก่ผู้รับการปรึกษา เพราะการเรียนรู้ส่วนมากเกิดจากการมีประสบการณ์โดยตรง ดังนั้นผู้รับการปรึกษาสามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ได้จากการเลียนแบบ

เทคนิคและวิธีการต่างๆ

1. การเสริมแรง (Reinforcement Technique) เทคนิคการเสริมแรงในการให้การปรึกษา ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ที่ว่า พฤติกรรมใดที่บุคคลกระทำแล้วส่งผลให้เขาได้รับความพึงพอใจ บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ด้วยเหตุนี้การให้การปรึกษาตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมจึงนำเทคนิคการเสริมแรงมาใช้เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้รับการปรึกษามีกำลังใจและความมั่นใจเพิ่มมากขึ้นในการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ด้วยการให้การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) แก่ผู้รับการปรึกษา

2. การฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills Training Techniques) เทคนิคที่ใช้ ได้แก่ การอธิบาย การแสดงเป็นแบบอย่าง และการแสดงบทบาท บางครั้งอาจใช้หลักของ การดัดพฤติกรรม (Shaping) และ การฝึกหัดภายใน (Covert Practices) มาร่วมด้วย การดัดพฤติกรรม หรือ Successive Approximation หมายถึง การให้ผู้รับการปรึกษามีพฤติกรรมที่ค่อยๆ นำไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ แต่ละพฤติกรรมที่ใกล้เคียงหรือเข้าใกล้พฤติกรรมที่ต้องการจะได้รางวัล

3. การเรียนรู้จากการมีต้นแบบ (Modeling Technique) การให้การปรึกษาตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมใช้เทคนิคการเรียนรู้จากการมีต้นแบบซึ่งมีพื้นฐานสำคัญมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา

4. การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

เทคนิคการปรับพฤติกรรมมีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น Contingency Management, Behavior Modification หรือ Applied Behavior Analysis โดยใช้หลักการวางเงื่อนไขแบบลงมือ

กระทำ เทคนิคนี้ใช้หลักการไม่ซับซ้อน โดยให้รางวัลเพื่อเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์และการเสริมแรงกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หลักการนี้ถูกนำไปใช้เพื่อให้เกิดการลดภาวะ ในการฝึกรวมบิดามารดา (เพื่อปรับพฤติกรรมเด็ก) การให้เบี้ยรางวัล (Token Economy) ในโรงพยาบาล และการทำสัญญาเรื่องพฤติกรรม (Contingency Contracting)

5. การทำให้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กเข้าสู่ขั้นการลดภาวะ (Extinction) โดยวิธีการใช้เวลาออก การใช้เวลาออก (Time out) หมายถึง การนำเด็กออกจากสถานการณ์ที่เด็กได้รับรางวัลไปสู่สถานการณ์ที่เด็กไม่ได้รับรางวัลทางสังคม ดังนั้น Time out จึงอาจจัดให้เป็นการลงโทษทางลบ เพราะสิ่งที่พึงพอใจถูกขจัดไป

จากการศึกษาผลงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า Time out เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมพฤติกรรมที่มีปัญหาของเด็ก พ่อแม่ได้รู้สึกพึงพอใจกับวิธีการ นอกจากนี้พฤติกรรมด้านอื่นๆของเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมของพี่น้องของเด็กที่ถูก Time out ด้วย (Dangel & Polster, 1984 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

6. เบี้ยรางวัล (Token Economy) เป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้แทนเงินจริง ในการให้เสริมกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จำนวนเบี้ยที่สะสมได้จะถูกนำมาใช้แลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ แล้วแต่จะกำหนดว่าเป็นอะไร เช่น สถานฝึกเด็กพิเศษบางแห่ง อาจกำหนดให้เบี้ยรางวัล 10 อัน แลกน้ำดื่มได้ 1 กระป๋อง พฤติกรรมที่กำหนดให้ได้เบี้ยรางวัล ได้แก่ การออกกำลังกายครบกระบวนเท่าที่กำหนด การแต่งตัวใส่เสื้อผ้าด้วยตนเอง การแปรงฟันได้ถูกต้อง การยอมรับประทานผัก เป็นต้น

7. การทำสัญญาเรื่องพฤติกรรม (Contingency Contracting หรือ Behavior Contracting) เป็นการทำสัญญาพฤติกรรมระหว่างผู้รับการปรึกษากับผู้ให้การศึกษา ถ้าเขาลงมือปฏิบัติตามแผน เขาจะได้รับรางวัลจากผู้ให้การศึกษา เช่น การลดค่าธรรมเนียมนิยม 10% ถ้าไม่สามารถปฏิบัติได้เขาจะถูกผู้ให้การศึกษาปรับ

8. การลงโทษ (Punishment) ปกติแล้วถ้าผู้รับการปรึกษาไม่แสดงพฤติกรรมตามที่ตนตกลงไว้ การลงโทษที่ใช้คือ Response Cost เป็นการงดตัวเสริมแรงทางบวก เช่น งดดูโทรทัศน์ งดฟังเพลง หรือถูกปรับเป็นเงิน

9. การจัดการ การควบคุมตนเอง (Self-management) นักพฤติกรรมบำบัดสอนให้ผู้รับการปรึกษาใช้หลักการให้รางวัลและการปรับพฤติกรรม เพื่อจัดการกับพฤติกรรมของตน เริ่มต้นด้วยการให้ผู้รับการปรึกษากำหนดปัญหาและกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หลังจากนั้นให้บันทึกประเมินพฤติกรรมที่ต้องการปรับในทุกสัปดาห์ การทำบันทึกประเมินพฤติกรรมมีผลให้เพิ่มความรู้อย่างมากขึ้น ผู้ให้การศึกษาและผู้รับการปรึกษาร่วมกันกำหนดพฤติกรรมที่สร้างขึ้นใหม่ โดยที่ผู้ให้การศึกษาจะต้องดำเนินให้เป็นไปตามบริบทและเวลาที่กำหนดไว้ การควบคุมตนเองนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Self-monitoring ถ้าผู้รับการปรึกษาสามารถควบคุมตนเองให้ทำตามที่กำหนดไว้ เขาจะให้รางวัลตนเอง

ลักษณะเฉพาะและข้อดีของทฤษฎี

การให้การศึกษาแบบพฤติกรรมนิยม มีคุณลักษณะเด่นที่เป็นแบบฉบับ จำแนกเป็นรายชื่อได้ดังนี้ (Seligman, 1997 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

1. เป็นการให้คำปรึกษาที่จัดการโดยตรงกับอาการหรือปัญหา ผู้รับการปรึกษาส่วนใหญ่แสวงหาความช่วยเหลือ เพราะมีปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นกับตน ดังนั้นผู้ให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม จะดำเนินการช่วยเหลือได้ค่อนข้างทันควันกับปัญหาที่นำเสนอ ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เหมาะสมกับการจัดการทันที ได้แก่ สมาธิสั้น ความผิดปกติในการรับประทานอาหาร การใช้สารเสพติด การไม่สามารถปฏิบัติทางเพศ การควบคุมพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น ความกลัวแบบโฟเบีย พฤติกรรมกระทำผิด

2. ให้ความสำคัญกับขณะปัจจุบัน ผู้รับการปรึกษาไม่จำเป็นต้องสำรวจอดีตเพื่อได้รับความช่วยเหลือในปัจจุบัน วิธีการเช่นนี้จะช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

3. ผู้ให้การปรึกษามีโอกาสเลือกใช้เทคนิคหลายชนิด ตั้งแต่ที่ทฤษฎีนี้ได้เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ได้พัฒนาเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว ทำให้สามารถเลือกใช้เทคนิคได้เหมาะสมกับหน่วยงานที่สังกัด นอกจากนี้ผู้ให้การปรึกษามีโอกาสเลือกอ่านวารสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลายฉบับ เนื่องจากมีวารสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมค่อนข้างมาก

4. เป็นการให้การปรึกษาที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นวิทยาศาสตร์ว่า พฤติกรรมเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ ยังคงได้รับการพัฒนา ทำให้มีการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหามากมาย

5. เป็นทฤษฎีที่ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยมากมายถึงประสิทธิภาพของการใช้เทคนิคในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้ให้การปรึกษามีโอกาสออกแบบการวิจัยในการจัดการกับปัญหา สิ่งที่ผู้ให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมมีเจตจำนงที่ชัดเจนร่วมกันคือ ความเป็นปรีวิสัยต่อการประเมินพฤติกรรม

6. การกำหนดปัญหาและการจัดการกับปัญหากระทำอย่างเป็นปรีวิสัย กระบวนการปรึกษาค่อนข้างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ดังนั้นผู้รับบริการหรือบุคคลภายนอกสามารถทำการประเมินขั้นตอนการปรึกษาได้

ข้อจำกัดของทฤษฎี

การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม มีข้อจำกัดหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสามารถจำแนกเป็นรายชื่อได้ดังนี้ (Hergenhahn, 1994 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

1. การให้การปรึกษาไม่ได้จัดการกับบุคคลโดยภาพรวม เพราะดำเนินการเฉพาะกับพฤติกรรมที่สังเกตเห็นภายนอก นักพฤติกรรมบำบัดหลายคนได้กระทำการเสมือนเป็นการจำกัดบุคลิกภาพของมนุษย์เพราะมองเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสภาพแวดล้อม การให้ความสำคัญเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหรือการตอบสนองกับตัวเสริมแรงในสถานการณ์ต่างๆทำให้ดูง่ายเกินไป ในการอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งข้อเท็จจริงเป็นเรื่องค่อนข้างสลับซับซ้อน

2. การนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ บางครั้งกระทำเสมือนช่างที่ปฏิบัติงานตามขั้นตอน นั่นคือข้อผิดพลาดส่วนใหญ่ของนักพฤติกรรมบำบัดมือใหม่ คือการเริ่มต้นใช้เทคนิคเร็วเกินไป โดยไม่ระมัดระวังในการสร้างสัมพันธภาพและพยายามให้ผู้รับการปรึกษามีส่วนร่วม แต่ก็มีนักพฤติกรรมบำบัดอีกจำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับการมีสัมพันธภาพ ลักษณะที่ไม่เป็นเอกภาพเช่นนี้ส่งผลให้เกิดภาพลบต่อการช่วยเหลือ

สรุป การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมได้พัฒนาขึ้นระหว่างศตวรรษที่ 20 จากงานวิจัยของ B.F. Skinner, Pavlov, Watson, และ Wolpe เป็นต้น ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า เมื่อพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ดังนั้นสามารถที่จะทำให้เลิกเรียนรู้ได้ นักพฤติกรรมบำบัดจะทำการประเมินความถี่ของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพื่อกำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบ (Baseline) และทำการแทรกแซงช่วยเหลือ วิธีการดำเนินการจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ โดยใช้หลักการวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำและการเรียนรู้จากตัวแบบ เทคนิคที่ใช้มีมากมาย สามารถเลือกใช้ตามประเภทของปัญหา กลวิธีได้ขยายครอบคลุมการจัดการกับตัวเองและเพิ่มการร่วมกันดำเนินงานให้มากขึ้นระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา ประสิทธิผลของทฤษฎีนี้ขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม ความรู้และทักษะของผู้ให้การปรึกษา ตลอดจนความคาดหวัง แรงจูงใจและความร่วมมือของผู้รับการปรึกษา

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศุภสัณห์ บุตรเรือง (2556) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษากลุ่มต่อความมีวินัยในตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษากลุ่มต่อความมีวินัยในตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการศึกษาด้วยทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง 2) เปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษากลุ่มต่อความมีวินัยในตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการศึกษาด้วยทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม 3) เปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษากลุ่มต่อความมีวินัยในตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีวินัยในตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จำนวน 14 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำมาแยกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 7 คน ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 7 คน ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางมีวินัยในตนเองและมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านมีความสุขสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมมีวินัยในตนเองและมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านมีความสุขสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและมีความมีวินัยในตนเองและทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมมี

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่งไม่แตกต่างกัน แต่ด้านมีสุขของกลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบ พฤติกรรมนิยมสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสรุปการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม เป็นวิธีการที่สามารถช่วยเพิ่มความมีวินัยในตนเองและ ความฉลาดทางอารมณ์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ ทั้งยังมีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็น แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนในระดับชั้น อื่นๆ

ชนิสรา ไกรสีห์ (2551) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อลดพฤติกรรม ก้าวร้าวระหว่างทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีเกสตัลท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมี วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 12 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากประชากร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม จำนวน 6 คน ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเกสตัลท์ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล คือ แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวตามทฤษฎี เกสตัลท์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test และ The Mann-Whitney U Test ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรม ก้าวร้าวลดลง หลังจากได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง หลังจาก ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเกสตัลท์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียน กลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเกสตัลท์ มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่านักเรียน ที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวโดยสรุป การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการให้คำปรึกษากลุ่มตาม ทฤษฎีเกสตัลท์ สามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงได้ ครูผู้สอนสามารถนำทฤษฎีทั้ง สองทฤษฎีดังกล่าวไปใช้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนได้ตามความ เหมาะสมต่อไป

วรรณรา พงษ์สิน (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎี พฤติกรรมนิยมที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านบักดอง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของกลุ่ม ทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและ 2) เปรียบเทียบผลของกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและ กลุ่มควบคุมที่ใช้โปรแกรมการให้ข้อสนเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านบักดอง จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2550 ได้มาจากการประเมินพฤติกรรมของ นักเรียนที่ไม่มีวินัยในตนเองโดยครูประจำชั้น จำนวน 30 คน แล้วจึงสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการ

ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที และกลุ่มควบคุมได้รับโปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เช่นเดียวกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมสำหรับกลุ่มทดลอง 2) โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มควบคุม 3) แบบวัดความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการทฤษฎีพฤติกรรมนิยม นักเรียนกลุ่มทดลองมีวินัยในตนเองเพิ่มมากกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีวินัยในตนเองเพิ่มมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Silva and Lavelle (2011) ได้นำโปรแกรมกลุ่มแนวพฤติกรรมนิยม มาทดลองใช้นำร่อง (Pilot Test) กับเด็กประถมที่มีอายุตั้งแต่ 5-8 ปี โดยใช้แผนแบบเดียวกันกับผู้ใหญ่ แต่ละลดจำนวนชั่วโมงใน Session เหลือแค่ 25-30 นาที และเพิ่มเป็น 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และปรับกิจกรรมให้เข้ากับเด็ก เช่น เปลี่ยนจากการนั่งหลับตาทำสมาธิเป็นการนั่งลมหายใจ จุดประสงค์ของโปรแกรมนี้นี้เพื่อทดสอบว่า การเสริมสร้างความเมตตากรุณาในเด็กผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ในกลุ่ม จะมีผลต่อความร่วมมือรู้สึก รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่อสังคมของเด็กหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อไป แผนของกลุ่มจะเริ่มด้วยการนั่งสมาธิและพูดถึงหัวข้อใน Session นั้นๆ และตามด้วยกิจกรรมที่เอื้อให้เด็กมีส่วนร่วมในกลุ่ม จากการทดลองพบว่า การทำกลุ่มโดยใช้โปรแกรมแนวพฤติกรรมนิยมสามารถเสริมสร้างทักษะตามโปรแกรม Social and Emotional Learning (SEL) ที่ใช้กันในสถานศึกษาได้ เมื่อใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) 2) การจัดการตนเอง (Self-management) 3) ความตระหนักรู้ทางสังคม (Social awareness) 4) การมีมนุษยสัมพันธ์ (Relationship skills) และ 5) ความรับผิดชอบในการตัดสินใจ (Responsible decision making) ผ่านการเอื้อให้เกิดความร่วมมือรู้สึก ความรู้สึกขอบคุณ ความเมตตากรุณา และการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ และยังพบว่าอาจารย์ที่เข้าร่วมกลุ่มนำเอาโปรแกรมไปใช้ในการสอนอีกด้วย

Mousoulides, Constantions and Bharath (2008) ได้ศึกษาผลของการใช้ตัวแบบในการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถทำงานที่มีผลต่อการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้มากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และยังพบปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น เกรดเฉลี่ยของนักเรียน เป็นต้น

Strahm (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการกลุ่มและความต้องการของนักเรียนที่จะรู้คุณค่าในตนเองและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Cooperative-Learning : Group Process and Student Need for Self-worth and Belonging) จุดประสงค์

ของการวิจัยนี้คือ การสำรวจความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อหลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตามความต้องการในการรู้คุณค่าของตัวเองและการรวมกลุ่ม นักเรียนมัธยม 8 คน ได้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบกลุ่ม หลักการศึกษาเบื้องต้น 12 สัปดาห์ นักเรียนมีความเข้าใจภาพรวม ซึ่งสนับสนุนความต้องการของนักเรียนที่จะรู้คุณค่าในตนเองและการรวมกลุ่มของพวกเขา ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้นักเรียนรู้คุณค่าในตนเองได้เป็นอย่างดี และหลังจากทำการเรียนการสอนแล้วสามารถเพิ่มการรู้คุณค่าในตนเอง

Truneckowa (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการทำงานระหว่างการทำงานเป็นรายบุคคลกับการทำงานเป็นกลุ่มในหมู่วัยรุ่นที่มีปัญหาพฤติกรรม (Evaluating Personal Construct Group Work Troubled Adolescent) จุดประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้คือ การเปรียบเทียบผลการทำงานเป็นรายบุคคลกับผลการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหา ผู้วิจัยประเมินค่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมที่ได้ร่วมงานกันทั้งหมด 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 มีความเข้าใจกันภายในกลุ่ม ช่วงที่ 2 มีผลกระทบต่อการปฏิบัติภายในกลุ่ม และช่วงที่ 3 มีการโต้เถียงกันถึงสิ่งเหล่านี้ร่วมกับข้อจำกัดในการศึกษา ผลที่ได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าการสร้างการทำงานเป็นกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวของผู้ทดสอบ โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า 1) ผลการทำงานของเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมจะมีผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล 2) ระหว่างการทำงานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นก่อนเข้าทำงานร่วมกันแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้น ผลการทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคลและกลุ่มวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่ามากกว่าก่อนเข้าทำงานกลุ่ม

Bellack, A.S., Bennett, M.E., Gearon, J.S., Brown, C.H., and Yang, Y. (2006) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการบำบัดทางพฤติกรรมแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ในผู้ป่วยที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตและจิตเวชร่วมกับการใช้สารเสพติดร่วม โดยศึกษาในช่วง 6 เดือน ซึ่งกลุ่มทดลองให้การบำบัดด้วยโปรแกรม BTSAS และกลุ่มควบคุมให้การบำบัดด้วยโปรแกรม STAR ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรม BTSAS มีประสิทธิผลในการบำบัดมากกว่าโปรแกรม STAR ซึ่งโปรแกรม BTSAS ส่งผลให้การทำหน้าที่ของผู้ป่วยดีขึ้น การกลับมารักษาซ้ำลดลง รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการให้การปรึกษากลุ่มสามารถแก้ไขปัญหามากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการลดพฤติกรรมก้าวร้าว เพิ่มความมีวินัยในตนเอง เสริมสร้างการมีความเมตตา กรุณา การปรับความรู้สึก ทศนคติและพฤติกรรมในทางบวก การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเฉพาะการนำแนวคิดพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการให้การปรึกษา สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมได้หลากหลาย เนื่องจากแนวคิดพฤติกรรมนิยมมีทักษะและเทคนิคที่หลากหลายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการทดลองโดยใช้ผลการวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกของเด็กและเยาวชน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

2.1 ความหมายของจิตสาธารณะ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายที่หลากหลายไว้ดังนี้

ชาย โพรธิตา (2540) ได้ใช้คำว่า จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ และได้ให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่า การมีความรับผิดชอบในการใช้สาธารณสมบัติ ซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่

1.การมีความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ด้วยการตระหนักและระมัดระวังในการใช้สาธารณสมบัติมิให้เกิดความชำรุดเสียหาย รวมทั้งการมีจิตสำนึกในการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติตามความสามารถที่จะปฏิบัติได้ เช่น เมื่อพบว่าสาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหายก็แจ้งหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2.การเคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้สาธารณสมบัติ เพราะสาธารณสมบัติคือของส่วนรวมที่ทุกคนมีสิทธิและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ความรับผิดชอบต่อการใช้สาธารณสมบัติในแง่นี้ จึงหมายถึง การตระหนักและคำนึงว่าผู้อื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดครองสาธารณสมบัติมาใช้แต่เพียงผู้เดียวและไม่ปิดกั้นผู้อื่นในการใช้ประโยชน์จากสาธารณสมบัติ

งานวิจัยของ ชาย โพรธิตา (2540) ได้ศึกษาจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ โดยศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร ได้สรุปความเข้าใจของจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติหรือจิตสาธารณะจำแนกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นจิตสำนึกแบบที่บุคคลไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแค่ไม่ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติที่ตนใช้ก็พอ ซึ่งเป็นการแสดงออกว่าบุคคลนั้นมีความเข้าใจต่อการใช้สาธารณสมบัติว่าควรและไม่ควรอย่างไร โดยจิตสำนึกแบบนี้ เรียกว่า แบบพาสซีฟ (Passive)

ระดับที่ 2 เป็นระดับที่บุคคลกระทำหรือลงมือปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อเอาใจใส่ ต่อสาธารณสมบัติแม้ว่าเขาจะไม่ได้ใช้หรือไม่ได้ใช้สาธารณสมบัตินั้นก็ตาม เช่น การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมสาธารณสมบัติที่เกิดความชำรุดหรือเสียหาย โดยเรียกจิตสำนึกแบบนี้ว่า แบบแอคทีฟ (Active)

กนิษฐา นิตศน์พัฒนา (2541) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่า คำนี้เป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การมีความตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2541) ได้ใช้คำว่า “จิตสำนึก” (Consciousness) เป็นสภาวะของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ สภาวะจิตใจจะเกิดการรับรู้ ซึ่งมีความหมายคล้ายกับการรู้ตัว (Awareness) อันเป็นผลมาจากการประเมินค่า การตระหนักเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) ความเห็น (Opinion) ความสนใจ (Interests) ของบุคคล ซึ่งคำว่า “จิตสำนึก” มีความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่า “ความเชื่อ” (Beliefs) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมรวบรวมและสัมพันธ์กันของประสบการณ์ในตัวบุคคล โดยจะทำหน้าที่ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งสำคัญ หากปราศจากความเชื่อแล้วประสบการณ์ต่างๆที่บุคคลมีอยู่ ก็จะเป็นเพียงความทรงจำ ไม่มีส่วนใดที่เด่นชัดขึ้นมา แต่หากประเมินค่าแล้วได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อสิ่งนั้นย่อมหมายความว่า จิตสำนึกต่อสิ่งนั้นๆได้เกิดขึ้น

แล้ว จิตสำนึกของบุคคลจึงเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นที่จิตใจก่อนการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล การที่บุคคลมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งหนึ่งไม่ทำให้บุคคลนั้นต้องแสดงออกตามจิตสำนึกเสมอไป พฤติกรรมแสดงออกใดของมนุษย์นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ทศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม อุปนิสัย และสุดท้ายคือผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นๆ

มัลลิกา มัติโก (2541) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคมว่าเป็นการตระหนักรู้และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันหรือการที่บุคคลหนึ่งมีความคำนึงถึงผู้อื่นในกลุ่มที่ได้ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะไว้ว่าเป็นการรู้จักเอาใจใส่ มีความเป็นห่วงเป็นใย เป็นธุระและเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่าความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ แก้ปัญหาให้กับผู้อื่นหรือสังคม พยายามหาโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

วิวัฒน์ คำศรีจันทร์ (2544) ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะไว้ว่า หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติจากระดับส่วนตัวไปสู่ระดับสังคม มีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของต่อส่วนรวม ต้องการทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าที่จะรับประโยชน์จากส่วนรวม

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2547) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะไว้ว่า การรู้จักเอาใจใส่ มีความเป็นห่วงเป็นใย เป็นธุระและมีส่วนร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ส่วนกัน โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะ ได้ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะส่งผลต่อความชำรุดให้เกิดความเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถือเป็นหน้าที่ในการมีส่วนร่วมที่จะดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถกระทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้ประโยชน์จากของส่วนรวม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นเป็นของตนเอง ตลอดจนการที่ไม่ปิดกั้นผู้อื่นจากการใช้ประโยชน์จากสาธารณสมบัตินั้น

เจษฎา หนูรุ่ง (2551) ได้สังเคราะห์และประมวลความหมายต่างๆ ที่นักวิชาการได้ให้ความหมาย สรุปไว้ว่าจิตสาธารณะแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การใช้หรือการกระทำ โดยการพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจจากการกระทำที่แสดงออกดังนี้

1.1 การดูแลรักษาสิ่งของ เมื่อใช้เสร็จแล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิม

1.2 ลักษณะของการกระทำ มีการใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม

2. การถือเป็นหน้าที่ โดยการพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจจากการกระทำที่แสดงออกดังนี้

2.1 ทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่ได้วางไว้

2.2 รับผิดชอบต่อสิ่งบางอย่างบางอย่างเพื่อส่วนรวม คอยสอดส่องดูแลรักษาสาธารณสมบัติ

3. การเคารพสิทธิ โดยการพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจจากการกระทำที่แสดงออกดังนี้

3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว

3.2 แบ่งปันและเอื้อเฟื้อเพื่อให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์จากของส่วนรวม

จุฬารณ โสตะ (2551) สรุปความหมายของจิตสาธารณะไว้ว่า คือ การกระทำด้วยจิตวิญญาณ โดยมีความรัก ความปรารถนาดี ความเอื้ออาทร เมตตาปราณี และแบ่งปันสิ่งดีงามต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) กล่าวว่า จิตสาธารณะ มีการใช้ในความหมายเดียวกันอยู่หลายคำ ได้แก่ จิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกทางสังคม จิตอาสา จิตสำนึกสาธารณะ ส่วนในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Public Mind หรือ Public Consciousness ซึ่งโดยสรุปหมายถึง การกระทำด้วยจิตวิญญาณที่มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรมจริยธรรม และการไม่กระทำการที่เสื่อมเสียหรือเป็นปัญหาต่อสังคม ประเทศชาติ การมีจิตใจที่คิดสร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม มีการกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี การลดความขัดแย้งและการให้ช่วยเหลือและกำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความสุข

นอกจากนี้ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) กล่าวว่าในคำว่าจิตสาธารณะ (Public Mind) มีคำว่า “สาธารณะ” (Public) ซึ่งประกอบด้วย P+U+B+L+I+C อันหมายถึง

1.ทำงานแบบมืออาชีพ (Professional : P) คนไทยทุกคนที่คิดใหม่ ทำใหม่จะต้องเป็นมืออาชีพ (Profession) รู้สำนึกในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ รอบรู้ในงานที่เกี่ยวข้อง ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา หมั่นหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ

2.เอกภาพ (Unity : U) ค่านิยมใหม่ต้องเป็นไปในทิศทางของความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่หวังจะได้ชื่อเสียงหรืออิทธิพลกัน ควรจะฝึกการทำงานเป็นทีม เพราะการที่คนในองค์กรมีเอกภาพ จะช่วยให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีหลายองค์กรที่คนในองค์กรกังวลการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ไม่มีใครลงมือทำ คนไทยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความพยายามกระตือรือร้น กระนั้นก็ตามในความเป็นเอกภาพก็ย่อมมีความแตกต่างได้ แต่สำคัญคือการไม่แตกแยก

3.ความเชื่อ (Belief : B) คนไทยทุกคนจะต้องทำงานด้วยความศรัทธา เชื่อในหลักธรรมคำสอนของศาสนา เชื่อในสิ่งที่ถูกต้อง แล้วยึดให้มั่น ถ้าคนไทยทุกคนขาดซึ่งความเชื่อ การทำงานก็จะขาดพลัง

4.ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Locally : L) คนไทยทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ลดค่านิยมที่ทันสมัย (Modernization) Local Wisdom ในด้านต่างๆ จึงจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และเข้ากับบริบทของสังคมไทย คนไทยทุกคนต้องเล็งดูภูมิปัญญาของคนในระดับรากหญ้า แล้วหันไปสู่วิธีของการเรียนรู้ร่วมกัน เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมของการเรียนรู้ในชุมชน

5.ความซื่อสัตย์ (Integrity : I) คนไทยทุกคนจะต้องยึดเอาความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้ง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม คิดดี ทำดี เพื่อส่วนรวม งานทุกชิ้นจะต้องตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส

6.การสร้างสรรค์ (Creative : C) คนไทยทุกคนจะต้องคิดและทำงานที่สร้างสรรค์ พัฒนา นวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม ต้องไม่หยุดพัฒนา ต้องมีความเป็นพลวัต ทั้งนี้ก็เพื่อประชาชนและประเทศชาติ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า จิตสาธารณะไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

Lium (2010) นิยาม จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ว่าเป็นพัฒนาการของการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathetic Understanding) และความรับผิดชอบด้านจริยธรรม (Moral Responsibility) โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่า และเป็นพัฒนาการของการเคารพในความเป็นมนุษย์ อีกทั้งเป็นพัฒนาการของจิตใจที่เอื้ออาทรและมองเห็นว่าการกระทำของแต่ละบุคคลส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้

จากความหมายของจิตสาธารณะดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้มีผู้ให้คำจำกัดความหรือคำนิยามที่มีความหมายแตกต่างกันออกไป แต่มีความสอดคล้องและมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ดังนิยามหนึ่งของจิตสาธารณะคือการมีจิตสำนึกต่อสังคมและส่วนรวมเป็นหลัก มีความเอาใจใส่และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมก่อนความต้องการของตนเอง (กนิษฐา นิตศน์พัฒนา, เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, จุฬารัตน์ โสตะ, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, วิวัฒน์ คำศรีจันทร์, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา)

สรุปความหมายของจิตสาธารณะแม้จะมีการใช้คำที่หลากหลายแต่ก็มีความหมายใกล้เคียงกัน สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการตระหนักในความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น ชุมชนและสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น ไม่หวังผลตอบแทน มีความเอื้ออาทรและความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวมเป็นสำคัญ

2.2 แนวคิดและองค์ประกอบของจิตสาธารณะ

องค์ประกอบของจิตสาธารณะ

องค์ประกอบของจิตสาธารณะมีนักวิชาการได้จำแนกออกเป็นด้านต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาย โพธิสिता (2540) และลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2546) ได้จำแนกองค์ประกอบของจิตสาธารณะออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่
2. ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถกระทำได้ ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
2. การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง
2. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

หลักสูตร อัจปฐ (2544) ได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสาธารณะออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ บุคคลเกิดการรับรู้สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อยู่ในภาวะไม่ปกติ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ ซึ่งเป็นภาวะที่จำเป็นต้องแก้ปัญหาให้เข้าสู่ภาวะปกติ

2. ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ และวิจารณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ได้แก่ การวิเคราะห์ วิพากษ์ และวิจารณ์ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงการคิดจำแนกสาเหตุ และกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้อยู่ในภาวะไม่ปกติ รวมถึงผลกระทบของปัญหาในด้านต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรและร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น ถึงสภาพปัญหา แนวทางป้องกันและการแก้ไข

3. ด้านความรัก ความเอื้ออาทร และความสามัคคี เนื่องจากการรวมกลุ่มของบุคคลในสังคม มีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี

4. ด้านการรับรู้ความสามารถในการผลักดันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดันเพื่อแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีความมั่นใจในความสามารถของตนในการที่จะช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีความกระตือรือร้น หาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหา

5. ด้านการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสังคม ได้แก่ การลงมือปฏิบัติ หรือร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยการริเริ่มของตนเองหรือเข้าร่วมในกลุ่มต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคม ด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ การช่วยในการจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยเสนอความคิด แนวทางแก้ไขปัญหา หรือการกระทำอื่นๆ ที่กระทำแล้วส่งผลทำให้เกิดการผลักดันและการเคลื่อนไหวในการพัฒนาสังคมตามความรู้ ความสามารถของตน

6. ด้านการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมสังคม ได้แก่ การประสานในเครือข่ายเพื่อดำเนินการตามแนวทางในการช่วยเหลือสังคม ด้วยการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม เพื่อช่วยเหลือสังคม และร่วมมือกับองค์กรของรัฐบาลและเอกชน ในการทำงานช่วยเหลือสังคม

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นเรื่องของบุคคลที่มุ่งทำเพื่อประโยชน์สุขเพื่อส่วนรวม โดยจิตสาธารณะมีหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งเราต้องร่วมกันส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดจิตสาธารณะครอบคลุมในทุกระดับ ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวม และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวมและหากเราทุกคนเข้าใจความหมายของจิตสาธารณะได้อย่างถูกต้องแล้ว น่าจะนำประเทศไปสู่ “สังคมแห่งจิตสาธารณะ” ที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง

รูปแบบของจิตสาธารณะ

รูปแบบของจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกสาธารณะนั้น ได้มีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกัน ออกไปตามระดับวัยหรืออายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งได้แบ่งรูปแบบของจิตสำนึกไว้ ดังนี้

สมพงษ์ สิงหะพล (2542) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่ามี 3 ด้าน หลักๆ ได้แก่

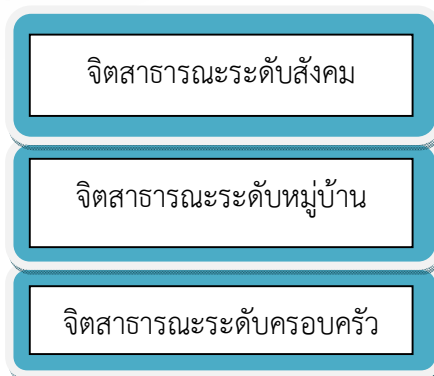
1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งจิตสำนึกด้านนี้ระบบการศึกษาของไทยมีความมุ่งมั่นปลูกฝังมาตั้งแต่อดีต เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมได้พยายามสร้างให้เกิดขึ้น อาทิ ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่มีการปลูกฝังและมีมาอย่างช้านานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกที่มีต่อผู้อื่น (Others oriented consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกปลูกฝังและหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว จึงสามารถสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักและให้ความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเป็นจิตสำนึกที่คนไทยไม่ค่อยมี เนื่องจากพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย จึงควรริบเร่งในการพัฒนาจิตสำนึกด้านนี้ให้เกิดขึ้น เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ระดับของจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ (ใจสะอาดใจบริสุทธิ์, 2544)

ภาพที่ 2 ระดับของจิตสาธารณะ

1. จิตสาธารณะระดับครอบครัว ได้แก่ ความพื่อพอกิน ความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง ความขยันขันแข็ง มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำมาหากิน และการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

2. จิตสาธารณะระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การมีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละ การแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูล และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

3.จิตสาธารณะระดับสังคม ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจ สามัคคี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม งานบุญ งานประเพณี และการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาต่างๆ

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า จิตสาธารณะมีหลายระดับ โดยเริ่มที่ระดับใกล้ตัวเรามากที่สุดคือ จิตสาธารณะระดับครอบครัว และเมื่อมองกว้างออกไปจะเป็นจิตสาธารณะระดับชุมชน และระดับที่กว้างที่สุดจะเป็นจิตสาธารณะระดับสังคม ซึ่งอาจหมายรวมถึงถึงระดับประเทศและครอบคลุมถึงระดับนานาชาติ

2.3 การวัดจิตสาธารณะ

บุญชม ศรีสะอาด (2545) ได้กล่าวว่า การวัดด้านจิตพิสัย (Affective) เป็นด้านที่สำคัญมากเป็นคุณลักษณะที่จำเป็น หลักสูตรได้มุ่งเน้นมากในด้านนี้ แต่กลับได้รับการพัฒนาในระดับที่น่าพอใจได้น้อยกว่า วัดได้ยากกว่าและให้คะแนนอย่างมั่นใจยากกว่าซึ่งสอดคล้องกับ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543) ที่กล่าวว่า การวัดด้านจิตพิสัย เป็นการวัดอารมณ์ ความรู้สึก หรือจะเรียกว่าการวัดด้านจิตใจก็ได้ ซึ่งประกอบด้วยความสนใจ เจตคติ ค่านิยม จริยธรรมและบุคลิกภาพ ซึ่งการวัดด้านนี้วัดได้ค่อนข้างยาก แม้แต่จะนิยามทฤษฎีก็มีความเห็นที่แตกต่างกัน สภาพของการวัดด้านจิตพิสัยส่วนใหญ่เป็นดังนี้

- 1.ยากต่อการให้นิยามที่ชัดเจน นักวิชาการหลายท่านให้คำนิยามไม่ตรงกัน
- 2.ขาดทฤษฎีที่เป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือวัดผลที่วัดออกมา
- 3.คุณลักษณะบางอย่างผันแปรไปตามเวลา สถานที่และอารมณ์ จึงทำให้วัดได้ยาก
- 4.พฤติกรรมอย่างเดียวกันของบุคคล อาจมาจากต้นเหตุของจิตที่ต่างกัน
- 5.บุคคลที่มีคุณลักษณะด้านจิตพิสัยที่เหมือนกัน อาจมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ต่างกันและพฤติกรรมการแสดงออกที่ต่างกัน อาจมาจากคุณลักษณะทางด้านจิตพิสัยเดียวกัน
- 6.ผู้ตอบแบบสอบถามบางคน ตอบไม่ตรงตามความเป็นจริง เพราะถ้าหากตอบตามความเป็นจริงอาจทำให้ตนเสียผลประโยชน์ เนื่องจากได้คะแนนน้อย ทำให้ภาพพจน์ของตนดูด้อยค่าลง ไม่สอดคล้องกับความมุ่งหวังของสังคม

วิธีการวัดจิตสาธารณะนั้นไม่มีวิธีการที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป มีผู้ได้ศึกษาวิธีการวัดจิตสาธารณะไว้ดังนี้

ม.ร.ว.สมพร สุทัศนีย์ (2544) ได้กล่าวถึงวิธีการวัดทางจิตวิทยาในปัจจุบันมีวิธีการวัดหลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกต การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการใช้แบบทดสอบ ดังจะกล่าวรายละเอียดดังนี้

1.การสังเกต เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่ใช้ได้ง่ายและสะดวก และใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาวิจัย ซึ่งสามารถควบคุมให้การสังเกตมีระบบและเป็นปรนัยได้ เช่น การศึกษาพัฒนาการของบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสาเหตุของพฤติกรรมเพื่อให้เข้าใจบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของการสังเกตได้เป็น 2 ประเภท

1.1 การสังเกตตามสภาพธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นการสังเกตแบบไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการสังเกตที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และการสังเกตที่มีวัตถุประสงค์โดยกำหนด

วัตถุประสงค์ในการสังเกตที่มีความชัดเจน ซึ่งจะสังเกตเฉพาะพฤติกรรมที่กำหนดเท่านั้น เช่น พฤติกรรมการแสดงออก พฤติกรรมทางเซวาร์ปัญญา และพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคม

1.2 การสังเกตในห้องทดลอง เมื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่ยากต่อการสังเกตโดยทั่วไป จะต้องจัดสถานการณ์ในห้องทดลองโดยจัดสภาพบรรยากาศให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่มีความเฉพาะที่ต้องการศึกษา แล้วลอบสังเกตพฤติกรรมทางกระจกโดยไม่ให้ผู้ถูกทดลองรู้ตัว

2. การสังเกตตนเองหรือรายงานตนเอง เป็นวิธีศึกษาพฤติกรรมภายในที่เป็นข้อมูลส่วนตัว เช่น ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งมักจะมีอคติส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่า การสังเกตจากผู้อื่น แต่สามารถฝึกฝนการสังเกตหรือรายงานตนเองให้ถูกต้องและมีระเบียบยิ่งขึ้นได้ ซึ่งการรายงานตนเองนั้นจะมีแบบสังเกตที่เป็นลักษณะการเติมคำในช่องว่างหรือมาตราประมาณค่าที่สามารถบันทึกได้

3. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานและเป็นวิธีการประเมินบุคลิกภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์โดยตรงและสามารถสังเกตเห็นกริยาท่าทางการเคลื่อนไหว คำพูดของผู้ถูกสัมภาษณ์ จะนิยมใช้กรณีที่ยากทราบข้อมูลที่ละเอียดและมีความลึกซึ้ง เช่น การคัดเลือกการประเมินผลงานและการให้การปรึกษา เป็นต้น

4. การใช้แบบสอบถาม ส่วนใหญ่จะใช้เป็นเครื่องมือประเมินพฤติกรรมในสถานศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสามารถใช้เก็บรวบรวมพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็วและประหยัดกว่าการสังเกตและการสัมภาษณ์ อีกทั้งยังสามารถเก็บข้อมูลได้คราวละจำนวนมาก เสียเวลาและค่าใช้จ่ายน้อย

5. การใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบมักเป็นแบบทดสอบความสามารถที่มีคำตอบถูก-ผิด แบบทดสอบเซวาร์ปัญญา ความถนัดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดจิตสภาวะเป็นพฤติกรรมด้านจิตพิสัยซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคลที่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล คือการประเมินตามสภาพจริงซึ่งเป็นการประเมินจากการวัดโดยการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงมากที่สุด ซึ่งเป็นการประเมินแนวใหม่ที่มีความเหมาะสม นิยมนำมาใช้ประเมินการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน เป็นการประเมินโดยกระบวนการสังเกต จดบันทึกและรวบรวมข้อมูล และวิธีการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นการประเมินทักษะการคิดที่มีความซับซ้อนในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา การประเมินตนเอง การแสดงออก เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวว่า การประเมินสภาพจริง เป็นการประเมินการกระทำ การแสดงออกหลายๆด้าน การทำงาน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการแสดงออก โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง หรือคล้ายสถานการณ์จริง ได้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งเป็นการวัดโดยเน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ แนวคิดต่างๆที่ได้เรียนมาใช้แก้ไขปัญหา โดยใช้ทักษะการคิดที่มีความซับซ้อน เป็นการวัดผู้เรียนทั้งทางด้านความคิด อารมณ์ เจตคติ และการกระทำไปพร้อมๆกัน

สรุป การประเมินตามสภาพจริง เป็นกระบวนการตัดสิน ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆของผู้เรียน ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เหตุการณ์ สภาพจริงหรือสถานการณ์เหมือน

จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนได้แสดงออก ลงมือกระทำ จากกระบวนการทำงาน เป็นการประเมินผลการกระทำ การแสดงออกทั้งด้านความคิด อารมณ์ เจตคติ และการกระทำไปพร้อมๆกัน ตามสภาพความเป็นจริง มีลักษณะการประเมินแบบไม่เป็นทางการ มีการใช้ข้อมูลและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามและการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

การวัดคุณลักษณะจิตสาธารณะในต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและทำเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเป็นส่วนใหญ่เกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในสังคม ในส่วนของประเทศไทยการวิจัยเรื่องจิตสำนึกสาธารณะมีน้อย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ แต่ยังไม่มีการวัดที่ใช้วัด ซึ่งแนวคิดที่มีความใกล้เคียงกับบริบทของสังคมไทยได้แก่

1. แบบวัดจิตสาธารณะที่เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักเรียน เมื่อกำหนดสถานการณ์ของ นันทวัฒน์ ชุนซี (2546) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านการใช้หนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยได้สร้างแบบวัดจิตสาธารณะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมต่อการดูแล และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม คำตอบที่ให้เลือกเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วย เฉยๆและไม่เห็นด้วย

2. แบบวัดจิตสาธารณะที่เป็นข้อคำถามการมีจิตสาธารณะของนักเรียน ซึ่งเป็นการกำหนดสถานการณ์ของ ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (2547) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยสร้างแบบวัดจิตสาธารณะที่ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมต่อการดูแล และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม ซึ่งมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับได้แก่ มาก ปานกลางและน้อย

3. แบบวัดจิตสาธารณะที่เป็นแบบสถานการณ์เพื่อวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะของ เจษฎา หนูรุ่ง (2551) ได้ศึกษาปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยสร้างแบบวัดจิตสาธารณะที่ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการใช้และดูแลสาธารณสมบัติ ด้านการถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ และด้านการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ประกอบด้วย ไม่เคยเลย บางครั้ง บ่อยๆ เป็นประจำ

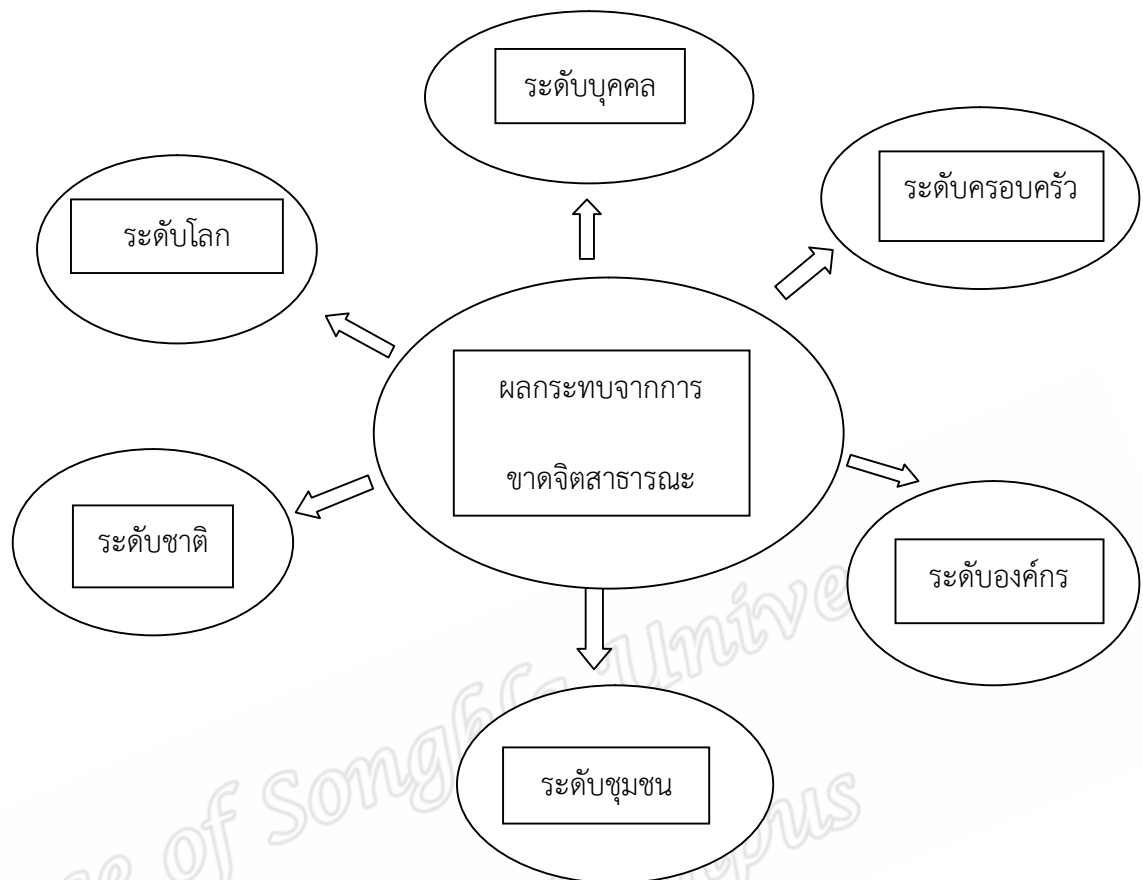
4. แบบวัดจิตสาธารณะที่มีข้อคำถามเป็นแบบสถานการณ์ของ มุทิตา หวังคิด (2547) ซึ่งได้ศึกษาการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามองค์ประกอบของจิตสาธารณะ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม การถือเป็นหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการดูแล และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม คำตอบที่ให้เลือกเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5. แบบวัดจิตสาธารณะที่มีข้อคำถามเป็นแบบสถานการณ์ของ อติศร ชาวสะอาด (2555) ซึ่งได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความและคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนवलนครวิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเษก ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ตามองค์ประกอบของจิตสาธารณะ 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและช่วยเหลือผู้อื่น การเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ในการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดจิตสาธารณะนั้นจะสร้างตามกรอบความหมายของนิยามศัพท์และลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะที่กำหนดขึ้น จากผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ต้องการจะศึกษาหรือโดยการดูความสอดคล้องของความคิดเห็นตามกรอบทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงจิตสาธารณะต่างๆ และกำหนดสถานการณ์

2.4 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในการพึ่งพาช่วยเหลือกัน คนในสังคมซึ่งต่างก็มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน หากคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และหน่วยงานแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม ประเทศและส่งผลกระทบต่อระดับโลกได้ ดังภาพที่ 3 (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร, 2543)

ภาพที่ 3 ผลกระทบจากการขาดจิตสำนึก

1.ผลกระทบระดับบุคคล ทำให้เกิดปัญหา คือการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น
 2.ผลกระทบในระดับครอบครัว ทำให้ความสามัคคีช่วยเหลือกันในครอบครัวลดน้อยลงและเกิดการแก่งแย่งทะเลาะเบาะแว้ง ไม่เข้าใจกันภายในครอบครัว

3.ผลกระทบระดับหน่วยงาน เกิดการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายภายในหน่วยงาน มีความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นในหน่วยงาน ส่งผลให้มีการนำเอาสมบัติของหน่วยงานมาเป็นสมบัติส่วนตัว จนทำให้หน่วยงานไม่เจริญก้าวหน้า คุณภาพและประสิทธิภาพของงานลดน้อยลง

4.ผลกระทบระดับชุมชน ทำให้ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่ทรุดโทรมลง จนทำให้อาชญากรรมในชุมชนเกิดขึ้นอย่างมากมาย ในที่สุดชุมชนก็จะขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหาเพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นสำคัญ ขาดคนอาสาพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่าถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึก จะเกิดผลกระทบระดับชาติ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมา อันได้แก่

1.เกิดวิกฤตการณ์ภายในประเทศอยู่บ่อยครั้งและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และเกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนร่วม

2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ ก็จะไม่เกิดผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน

3. เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

ผลกระทบระดับโลก ถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะ จะทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. เกิดการสะสมอาวุธระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่ร้ายแรง มีแสนยานุภาพในการทำลายล้างสูงไว้ในครอบครอง เพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงคราม ในการตัดสินปัญหา

2. เกิดการก่อกวนแก่งแย่ง แข่งขันหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยกว่า ขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่นและเผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตน ดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

สาเหตุที่ต้องปลูกฝังจิตสาธารณะ

“จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันดีงาม เมื่อบุคคลใดมีจิตสาธารณะจะทำให้เป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ถ้าเมื่อไหร่เราปล่อยให้บุคคลในชาติขาดจิตสาธารณะ ประเทศชาติคงไม่พัฒนา สิ่งสำคัญคือการปลูกจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชาติ ดังที่เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้ให้เหตุผลที่คนไทยในอนาคตควรมีจิตสาธารณะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม ดังนี้

1. สภาพการแข่งขันที่รุนแรงในสังคมโลก

สภาพการแข่งขันที่รุนแรงเกิดขึ้นทำให้ผู้คนจำนวนมากต่างมุ่งงกอบโกยผลประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัว ไม่สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ รวมทั้งขาดความสนใจในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากคิดว่าตนเองไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบใดๆกับเรื่องนั้น แม้จะรู้ว่าเกิดผลเสียหายอย่างมหาศาลก็ตาม หากเราไม่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่ สังคมไทยในอนาคตก็จะเต็มไปด้วยการแก่งแย่งและความเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง

2. กระแสโลกเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากภาวะการณ์เสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การทำลายสิ่งแวดล้อม การเกิดภาวะเรือนกระจก การตัดไม้ทำลายป่า จนเกิดปัญหาวิกฤตทางธรรมชาติ หรือการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่กระแสการเรียกร้องอย่างเข้มข้นในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เพียงเท่านั้นยังถูกนำไปใช้เป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดเป็นกติกาเงื่อนไขสากลในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า และการเมืองให้ประชาชนปฏิบัติตาม

3. วิถีทางคุณธรรมจริยธรรม

วิถีทางการเชื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรมและปัญหาสังคมต่างๆที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย คอร์รัปชัน การขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น เนื่องจากโลกมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายถึงกันอย่างแน่นแฟ้น ส่งผลให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบเชื่อมโยงถึงกันหมด แม้ว่าตนจะไม่ได้เป็นผู้ก่อก็ตาม และปัญหามากมายเหล่านี้กำลังรอการช่วยเหลือและแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยความร่วมมือจากประชาชนทุกคน ไม่ใช่รอคอยแต่เพียงการช่วยเหลือจากภาครัฐเท่านั้น

4. สังคมชุมชนวิถี

กระแสของการรวมกลุ่มของประชาสังคม (Civil Society) ที่ประชาชนจากกลุ่มต่างๆจะเข้ามามีบทบาทในการเรียกร้อง การดูแล ตรวจสอบ รวมถึงการเข้ามาพัฒนาชุมชนและสังคมส่วนรวมมากขึ้น สิ่งสำคัญคือ คนเหล่านี้จำเป็นต้องมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม จึงจะทำให้การรวมกลุ่มเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการใช้ช่องทางนี้ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวก

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ จึงควรส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้เกิดการแสดงออกถึงการไม่ยึดเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เพียงแคให้ตนเองอยู่รอดเท่านั้น แต่เป็นผู้มีน้ำใจคอยช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ มีความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม พร้อมกับมีความเต็มใจและยินดีที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนออกไป ถ้าสิ่งนั้นส่งผลให้ประโยชน์แก่ส่วนรวม

คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิติกุล (2542) กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. มีความทุ่มเทและอุทิศตน รับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่จะปฏิบัติตามสิทธิที่ตนพึงมีเท่านั้น แต่ปฏิบัติเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย เช่น ถ้าต้องการมีผู้นำที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงแต่ทำไปเพราะหน้าที่ของตนเท่านั้นในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ต้องเสียสละเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น รับรู้รับฟังการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะนิสัยปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกกบเฉพาะกับบุคคล กลุ่มคนที่มีลักษณะเหมือนกัน ไม่ค่อยสนใจทางการเมือง ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น ผู้มีจิตสำนึกสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน เสียสละ ตระหนักและรับรู้ว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้อ่างที่ตนต้องการเสมอไป ต้องเคารพให้เกียรติ และยอมรับในความแตกต่างที่มีความหลากหลาย และหาวิธีในการอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการหาทางออกร่วมกัน การจำแนกปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และการสรุป ต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อหาข้อยุติข้อสรุป เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม คนในสังคมต้องคำนึงถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเน้นให้เกิดคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว โดยมีได้ลงมือทำอะไรเลย มิได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นเลย สิ่งสำคัญคือการลงมือทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการปลูกฝังและวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมคุณธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษามีใช้ทำหน้าที่เพียงแค่การถ่ายทอดวิชาความรู้ แต่จำเป็นต้องรับช่วงต่อจากสถาบันครอบครัวในการสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการร่วมมือระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร หน่วยงานต่างๆ เชื่อมโยงให้บุคคลได้มาอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสังคมมากที่สุด นั่นคือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนที่จะต้องมาสนับสนุนและส่งเสริมสังคมให้มีความเข้มแข็ง

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ทำการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะในบริบทประชาสังคมไทยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่า คุณลักษณะของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบด้วย

- 1) ความรัก ความเอื้ออาทร 2) ความเชื่อใจ
- 3) การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 4) การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 5) การมีปฏิสัมพันธ์กันโดยใช้ความสามารถ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

Michaelis (1963) (อ้างถึงใน สุนทรี จงวงค์สุข, 2548) เสนอแนวคิดว่าการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนในเนื้อหาทางการเมืองการปกครอง เช่น การเป็นพลเมืองของรัฐ การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้โดยผ่านทางพฤติกรรมประชาธิปไตย (Democracy Behavior) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ (Responsibilities) บุคคลสามารถแสดงออกถึงความรับผิดชอบได้ โดยผ่านการใช้สิทธิ การตัดสินใจ และการวางแผนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

2. การตระหนักถึงผู้อื่น (Concern for Others) การตระหนักถึงผู้อื่นแสดงผ่านการเคารพซึ่งกันและกัน ความสุภาพอ่อนโยน การรู้จักผ่อนปรน ความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ความไวต่อความต้องการ ปัญหา และความสนใจของผู้อื่นทั้งในครอบครัว โรงเรียนและสังคม

3. การมีจิตใจที่เปิดกว้าง (Open Mindness) การมีจิตใจที่เปิดกว้างแสดงผ่านการพิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของประเด็นและปัญหา การแสวงหาหนทางที่ดีกว่าในการกระทำสิ่งต่างๆ การใช้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงการกระทำของตนเองและสนับสนุนแนวคิดของผู้อื่น โดยพิจารณาจากความถูกต้องของหลักฐานและเหตุผล

4. การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativeness) การค้นพบแนวทางใหม่ในการกระทำสิ่งต่างๆ มีมุมมองที่สร้างสรรค์ทั้งต่อแนวคิดใหม่และแนวคิดเก่า ตลอดจนการใช้สิ่งต่างๆให้เกิดประโยชน์ การวางแผน การปรับปรุงการปฏิบัติทั้งของตนเองและกลุ่ม

5. ความร่วมมือ (Cooperativeness) พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรวบรวมความคิดเห็น การวางแผน การรวบรวมแนวคิด นักเรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมข้างต้นได้จะสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จและประเมินผลการทำงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาจิตสาธารณะ

J.Watkin (1976 อ้างถึงใน ฉันทนา จันท์บรรจง, 2541) ระบุว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมมี 4 ประการ ได้แก่ 1) ปล่อยให้เรียนรู้เอง 2) จัดโอกาสให้ค้นหาตนเองโดยทำค่านิยมให้กระจ่าง 3) สอนให้ใช้กระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผลและมีคุณธรรม และ 4) คือการสอนชุดของค่านิยมและเน้นการปฏิบัติควบคู่ไปกับสิ่งที่สอน

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร (2543) ได้นำเสนอกลไกการสร้างจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1.บทบาทของผู้นำและประชาชน หากประชาชนไม่เข้มแข็ง ภาระหนักก็จะตกอยู่ที่ผู้นำ ซึ่งอาจจะทำงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่หากประชาชนเข้มแข็ง ผู้นำก็จะทำงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ผู้นำเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ประชาชนก็นำไปสานต่อ ซึ่งผู้นำในสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มสร้างสรรค์ โน้มนำ และหล่อหลอมให้ทุกคนมีจิตสาธารณะและจิตสำนึกที่ดีต่างๆให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

2.การสื่อสารแบบองค์รวม การสร้างจิตสาธารณะ และการสร้างจิตสำนึกที่พึงประสงค์ ต้องมีการเน้นหนักและควบคุมโดยศูนย์กลาง โดยนำเสนอและเผยแพร่ในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าดีหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้อื่นร่วมเผยแพร่

3.กระบวนการศึกษา เรียนรู้ สร้างจิตสำนึก สร้างชาติ ระบบการศึกษาเรียนรู้เป็นระบบที่มีความสำคัญในการสร้างสำนึก สร้างสังคม และสร้างคน โดยระบบการศึกษาที่จะสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะได้นั้น ต้องเป็นระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ อันหมายถึงระบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรและสังคม สิ่งสำคัญคือการผลักดันให้การพัฒนาจิตสาธารณะเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ได้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) ได้รวบรวมวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้นำเสนอวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กและเยาวชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่จะยึดหลักของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นหลัก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (2547) นำเสนอการใช้บทบาทสมมติกับตัวแบบ เป็นการทดลองให้เด็กได้สวมบทบาทผู้อื่นเพื่อให้รับรู้ถึงความรู้สึก และอารมณ์ของผู้อื่น และปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นเทคนิคทางอารมณ์ภายใต้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์ (2550) นำเสนอการใช้สถานการณ์จำลองผสมผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง ความเป็นจริงในชีวิต โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครูและเด็ก ให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาท เสนอข้อคิดเห็น และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ พร้อมกับการใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายควบคู่กับการจัดสถานการณ์จำลองเพื่อประเมินพฤติกรรมของเด็ก

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546) นำเสนอการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวม ด้านการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และด้านการรักษาสีทิวในการรักษาของส่วนรวม โดยทำการแจกหนังสือให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มทดลองจะได้อ่านหนังสือที่มีตัวแบบสัญลักษณ์ของการมีจิตสาธารณะ ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้อ่าน

หนังสือที่ไม่มีตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งผลการใช้พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้อ่านหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมที่มีตัวแบบสัญลักษณ์จิตสาธารณะ จะมีจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สุคนธรส หุตะวัฒน์ (2550) นำเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูน เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) โดยให้นักเรียนสังเกตตัวแบบที่กระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะผ่านภาพการ์ตูน โดยกำหนดให้มีสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาพ ทำให้ตัวแบบที่เป็นการ์ตูนแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะ เมื่อตัวแบบในภาพแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะซึ่งจะได้รับผลกระทบบางอย่างตามหลังพฤติกรรม และผลกระทบหรือสิ่งที่เกิดตามหลังพฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นตัวเสริมแรงหรือสิ่งที่ตัวแบบพึงพอใจ เช่น คำชมจากครู หรือของรางวัลจากผู้ที่มีอิทธิพลต่อเด็ก เป็นต้น

สรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่วัยเด็กและจะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ผูกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรมและใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมและมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน ดังนั้นการพัฒนาจิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้นควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะรวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กได้เกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริง จนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาและเสริมสร้างจิตสาธารณะด้วยวิธีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมแก่เด็กและเยาวชน ผ่านการใช้ตัวแบบ การสังเกต การจำลองสถานการณ์ การเล่นเกม และการใช้กรณีตัวอย่าง เป็นต้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสาธารณะ

Coopersmith (1981) สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ มี 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบภายในตนเอง หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคนที่ทำให้ความสำนึกของบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ความสามารถทั่วไปสมรรถภาพ ภาวะทางอารมณ์ ค่านิยมส่วนบุคคล ความปรารถนา และเพศ

2. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในแต่ละคนที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว โรงเรียน และการศึกษา สถานภาพทางสังคม และกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร (2543) ได้สรุปไว้เช่นกันว่า จิตสาธารณะอยู่ภายใต้ อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็น ภาวะที่ลึกซึ้งที่มีผลต่อจิตสำนึกด้านต่างๆของมนุษย์ เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลาและสะสมอยู่ใน ส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้ เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับ สำนึกของบุคคลคือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียน ไป ทำงาน ตูละคร ฟังผู้คนสนทนากัน เป็นต้น

2. ปัจจัยภายใน สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การครุ่นคิด ไตร่ตรอง ของแต่ละ บุคคลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้ การเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสมสำนึกเหล่านั้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกล้วนมีผลสัมพันธ์ซึ่งกันและ กันในการสร้างจิตสำนึก และต้องกระทำไปพร้อมๆกันทั้งสองทาง โดยการกระทำต้องเชื่อมโยงกับ เนื้อหาที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งการมีจิตสำนึกของบุคคลมีความสัมพันธ์ กับการแสดงพฤติกรรมของบุคคล แต่การแสดงพฤติกรรมของคนๆหนึ่งที่แสดงออกมานั้นได้รับ อิทธิพลทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จนทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจไม่ตรงกับ ความต้องการในจิตใจที่แท้จริง (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร, 2543)

มัลลิกา มัติโก (2541) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า จิตสาธารณะเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะต้องกระทำซ้ำ เสมอ เพื่อป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน โดยต้องได้รับการเสริมแรง จากสถาบันหรือทางสังคม จิตสำนึกจำนวนหนึ่งยังคงอยู่ในตัวเรา เนื่องจากได้รับการปลูกฝังขัดเกลา มาตั้งแต่เยาว์วัย โดยการปลูกฝังของสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และสังคมโดยรวม ดังนั้นการ เกิดจิตสาธารณะจึงไม่สามารถสรุปแยกแยะได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียว หนึ่ง เพราะทั้งสองส่วนมีส่วนช่วยและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จิตสาธารณะที่มาจากภายนอกเป็นการ เข้ามาโดยธรรมชาติและมักไม่รู้ตัว แต่จิตสาธารณะที่เกิดจากปัจจัยภายในเป็นความจงใจเลือกสรร บุคคล ตระหนักรู้ตนเองเป็นอย่างดี เป็นจิตสำนึกที่สร้างขึ้นเองระหว่างปัจจัยภายใน และภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นการพัฒนาจิตสาธารณะจึงต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งปัจจัย ภายในและภายนอก

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าการปลูกฝังจิตสาธารณะนั้น ควรทำการปลูกฝัง ให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม เมื่อโตขึ้นจะทำให้ สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้อยู่ร่วมกับ คนในสังคมได้อย่างมีความสุขกาย สบายใจ ตลอดจนเป็นบุคคลที่ดีของครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติสืบเนื่องต่อไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

งานวิจัยในประเทศ

ภาสุดา ภาคาผล (2556) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม จำนวน 65 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครอง และแบบสะท้อนความคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีมโนทัศน์จิตสาธารณะหลังการเรียนรู้นสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีมโนทัศน์จิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พลับพลึง วงศ์คำมูล (2555) ได้ใช้กิจกรรมสมุดบันทึกความดีเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมจิตสาธารณะโดยการใช้กิจกรรมสมุดบันทึกความดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบวัดจิตสาธารณะและสมุดบันทึกความดีใน 3 ด้าน คือ ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม ด้านการอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม และด้านการไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอโดยการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมสมุดบันทึกความดี นักเรียนมีระดับจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน และจากการสะท้อนคิดเป็นรายบุคคลและสรุปบทเรียนเป็นรายกลุ่ม นักเรียนแสดงออกถึงความเข้าใจในความหมายของจิตสาธารณะและมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการทำกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะ

พรทรัพย์ ชื่นในเมือง (2554) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2553 ที่ได้รับการประเมินจากครูประจำชั้นว่าควรได้รับการพัฒนาจิตสาธารณะจำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม 2) แบบวัดพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .86 ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายหลังจากทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักการของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีจิตสาธารณะโดยแยกตามรายองค์ประกอบของจิตสาธารณะ 3 องค์ประกอบ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระเวียง ดอนศรีชา (2554) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 42 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 38 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จำนวน 12 ครั้ง โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดจิตสาธารณะ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 45 ข้อ วัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการใช้ด้านการถือเป็นหน้าที่ และด้านการเคารพสิทธิ ด้านละ 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .86 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะมีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัชรียา เขียนนอก (2554) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประสบการณ์ทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรม สุขภาพจิต และการรับรู้ความสามารถของตน ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับจิตสาธารณะของนักเรียนเท่ากับ .69 และปัจจัยเหล่านี้สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของจิตสาธารณะ ได้ร้อยละ 40.70

จิราวรรณ กองทุ่งมน (2553) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

80/80 เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรม เพื่อเปรียบเทียบจิตสภาวะก่อนการใช้โปรแกรม หลังการใช้โปรแกรม และหลังการใช้โปรแกรม 2 สัปดาห์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่โปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสภาวะ แบบวัดจิตสภาวะที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .19 - .69 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 และแบบวัดความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสภาวะผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสภาวะมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.81/81.60 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.65 นักเรียนมีระดับจิตสภาวะหลังเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม 2 สัปดาห์ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และมีความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสภาวะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวโดยสรุปได้ว่าโปรแกรมเพื่อพัฒนาจิตสภาวะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

อภิเชษฐ จันทนา (2553) ได้ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ได้มาโดยการคัดเลือกจากนักเรียนที่มีคะแนนจิตสภาวะต่ำ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองให้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะ จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่มเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดจิตสภาวะ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะมีคะแนนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะมีคะแนนจิตสภาวะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสภาวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงมณี วรรณสุทธิ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสภาวะสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โดยการใช้ชุดโปรแกรมการฝึกจิตสภาวะสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 13 ครั้ง ซึ่งมีเนื้อหาเน้นเรื่องของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความฉลาดทางอารมณ์ การมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น พบว่า นักเรียนมีจิตสภาวะหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้ารับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยชุดโปรแกรมฝึกจิตสภาวะตระหนักถึงปัญหาของสังคม รู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์ และการแก้ไข ปัญหา เห็นประโยชน์และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการตระหนักรู้ต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักเห็นใจผู้อื่น และการควบคุมอารมณ์และเห็นถึงความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

พิมภา กำเหนิดผล (2551) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .823 และ .744 ตามลำดับ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในทั้ง 6 ปัจจัย ซึ่งได้แก่ เจตคติต่อจิตสาธารณะ การรับรู้ความสามารถของตน การมองโลกในแง่ดี ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ลักษณะมุ่งอนาคต และควบคุมตน และปัจจัยสภาพแวดล้อม 3 ปัจจัย ซึ่งได้แก่ การถ่ายทอดจิตสาธารณะจากครอบครัว การถ่ายทอดจิตสาธารณะจากสถานศึกษา การถ่ายทอดจิตสาธารณะจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .438 - .739

วิทย์พัฒน์ สี่หา (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า จิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรีสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง อัตมโนทัศน์ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว การขัดเกลาทางสังคม และเหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งปัจจัยที่สามารถพยากรณ์จิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม (X5) อัตมโนทัศน์ (X2) ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว (X3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .302 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจจำแนกในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 8.80

พรพรหม พรศพวก (2550) ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรปัจจัย 5 ตัว ซึ่งได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การคล้อยตามผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับจิตสาธารณะ โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน ($R = .695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายผลรวมกันได้ 48.20% และค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือการรับรู้ความสามารถของตน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

งานวิจัยต่างประเทศ

Srijumnong, S., Sri-ampai, P., & Chano, J. (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรจิตสาธารณะสำหรับโรงเรียนมัธยม (Developing Public Mind Curriculum for Lower Secondary School Classes Using Contemplative Education Methods) โดยใช้วิธีจิตตปัญญาศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรจิตสาธารณะโดยใช้จิตตปัญญาศึกษาและเพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ดำเนินการศึกษาโดยใช้กระบวนการพัฒนาที่ประกอบด้วยสามขั้นตอน ได้แก่การตรวจสอบข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างได้มาจากนักเรียน 26 คนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Grade 8) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยโปรแกรม ANOVA ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรซึ่ง

ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหาการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่วนหลักสูตรการพัฒนาจิตสาธารณะยึดเนื้อหาของจิตตปัญญาศึกษาซึ่งประกอบด้วยห้ากระบวนการและสามขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรการพัฒนาจะมีจิตสาธารณะที่สูงขึ้นต่อครอบครัว โรงเรียนและสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้นักเรียนมีความพึงพอใจกับหลักสูตรการพัฒนาและการจัดการการเรียนรู้ในระดับสูง

Lizabeth A., Crawford & Katherine B' Novak. (2013) ได้ศึกษาผลของจิตสำนึกสาธารณะและความรู้สึกละอายใจจากรูปแบบการป้องกันภาพลักษณ์ของตนเองของนักศึกษาที่เป็นนักดื่มในอุดมศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนขนาดกลางจำนวน 118 คน และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กจำนวน 195 คน โดยใช้แบบสอบถามและตัวชี้วัดทางจิตวิทยาสังคม การเก็บข้อมูลจากเพื่อนนักดื่ม การเก็บข้อมูลจากนักศึกษานักดื่ม และการเขียนรายงานตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักศึกษามีจิตสำนึกสาธารณะในระดับสูงและเป็นกลุ่มที่เชื่อว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการดื่มเพื่อเข้าสังคมซึ่งมีอยู่อย่างแพร่หลายจะมีความรู้สึกละอายใจในระดับต่ำและเมื่อความละอายใจลดลงในกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มกระทำการละเมิดสิทธิของตนเองและผู้อื่นในสังคม

Lee, J.-E., Moore, R., Clark, D., Park, E.-A., & Park, S. G. (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการชดเชยเพื่อนทางสังคมบนเฟซบุ๊คและการรักษาบทบาทความมีจิตสำนึกสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกทางสังคมของการชดเชยเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านการนับถือตนเองและจิตสำนึกสาธารณะในตนเองกับจำนวนเพื่อนในเครือข่ายในสังคมออนไลน์ในบริบทของการใช้เฟซบุ๊ค โดยตั้งสมมติฐานว่าจำนวนของเพื่อนของผู้ใช้เฟซบุ๊คที่มีเพื่อนในจำนวนไม่มากนักและผู้ใช้เฟซบุ๊คที่มีเพื่อนจำนวนมากมีผลต่อความภาคภูมิใจและความรู้สึกที่ตนเองมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแนวโน้มนี้ทำให้บุคคลมีการสะสมเพื่อนมากขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการชดเชยการขาดความรู้สึกในการนับถือตนเอง นอกจากนี้ยังตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและจำนวนของเพื่อนในเฟซบุ๊คจะมีความแตกต่างกันอยู่กับการมีจิตสำนึกต่อสาธารณะ การเก็บข้อมูลครั้งนี้เก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 234 คน จากการสำรวจแบบตัดขวาง (Cross section survey) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่ได้ติดตามเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ผลการศึกษาพบว่า 1) การชดเชยเพื่อนทางสังคมออนไลน์ มีความภาคภูมิใจในตนเองสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนเพื่อนในเฟซบุ๊ค 2) กลุ่มผู้ใช้ที่มีจิตสาธารณะสูง มีความภาคภูมิใจในตนเองสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนเพื่อนในเฟซบุ๊ค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Pardun-Johannsen, Kirsten C. (2004) ได้วิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้บทละครเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศึกษาบทละคร โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปว่ารูปแบบต่างๆ ของละครช่วยพัฒนาความคิด ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 30 คนจากอาสาสมัคร 47 คน เป็นชาย 18 คน หญิง 12 โดยใช้การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า การใช้ละครรูปแบบต่างๆ สามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนในลักษณะของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมได้จริง

Akkar, Z.M. (2003) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของคนนิวกาสเทิลสหราชอาณาจักรอังกฤษ ในช่วง 10 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1990-2000 จากการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคมการเมือง เศรษฐกิจของคนนิวกาสเทิล พบว่า มีการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยการเปิดให้มีพื้นที่สาธารณะ หรือเวทีสำหรับคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนและการออกแบบกิจกรรม 2) การลงมือปฏิบัติ 3) การจัดการและดูแลรักษา และ 4) การใช้ส่วนต่างๆด้วยความเคารพปฏิบัติกฎเกณฑ์ และยังพบว่า ภายใต้อาณัติความเป็นโลกาภิวัตน์ มีผลให้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะแก่เด็กและเยาวชนนั้นสามารถกระทำได้หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการใช้โครงการ สโมสรชมรม บัณฑิตชมรม เติมน้ำใจ ชุติกรรมและแนว และกระบวนการกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การใช้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมจิตสาธารณะแก่เด็กและเยาวชนได้

Prince of Songkla University
Pattani Campus